

Tuntematon maaseutu

Maaseutututkijatapaaminen Pieksämäellä 28.–29.8.2014

Maaseutututkijatapaaminen

Tuntematon maaseutu

Pieksämäki 28.–29.8.2014

Abstraktit

Maija Halonen
Mari Kattilakoski
(toim.)

Maaseudun uusi aika ry | 2014

© Maaseudun uusi aika ry

ulkoasu ja taitto Maija Halonen
piirrokset Sami Tantarimäki
alkuperäiskuvat Miika Mikkola (sammal) ja Partaharjun kuvakokoelma (oksa)

ISBN 978-952-67608-3-4 (pdf)

Tuntematon maaseutu

Pieksämäki 28.–29.8.2014

Sisältö

PIEKSÄMÄKI INFO	6
OHJELMA	8
TYÖRYHMÄT	
Työryhmä 1: Hankkeilla lisää lähiruokaa? Kehitys- ja tutkimustyön tavoitteita, tuloksia ja kohdentamisen tarpeita.....	10
Työryhmä 2: Maaseudun tuntematon arki	18
Työryhmä 3: Monikulttuurinen maaseutu	24
Työryhmä 4: Maaseudun muuttuvat palvelut	28
Työryhmä 5: Platsbaserad politik – Paikkaperustainen politiikka	33
Työryhmä 6: Paikkatieto ja maaseutu.....	38
Round Table: Maaseutualan yliopisto-opetuksen uudet toimintamallit.....	42

Tuntematon maaseutu

Pieksämäki 28.–29.8.2014

Järjestyksessään 22. valtakunnallinen maaseutututkijatapaaminen järjestetään 28.–29.8. Pieksämäellä Etelä-Savossa. Tapaamispaikkana on Partaharjun toimintakeskus.

Vuoden 2014 tapaamisen teemana Tuntematon maaseutu

Maaseudun kehitystä on leimannut nopea muutos. Maa- ja metsätalouden merkitys arjen jäsentäjänä ja työllistäjänä on vähentynyt, eivätkä kylätkään ole enää samanlaisia perinteisiä paikallisyhteisöjä kuin lapsuusmuistoissa. Kaikille meille herää sanasta maaseutu erityinen mielikuva, mutta kuinka paljon se kuvaa sitä todellisuutta missä maaseudulla nykyään eletään ja toimitaan? Tämä on haaste myös maaseutututkimukselle. Miten tunnistaa ne uudet ilmiöt, prosessit ja liikehdintä, joista 2014-luvun maaseutu rakentuu?

Tutkijatapaamisen torstain esitelmää yhdistää suuret tunteet: kutsuesitelmässä jätetään jäähyväiset putkinotkomaiselle maaseudulle, kommenttipuheenvuorossa taas raivotaan ja rakastetaan maaseudusta - ja maaseudun puolesta. Tuntematonta maaseutua käsitellään esitelmien jälkeen kuudessa työryhmässä. Aiheina ovat ruoka, arki, monikulttuuri-

suus, palvelut, paikkaperustaisuus ja paikkatieto. Round Table -keskustelussa pohditaan maaseutualan yliopisto-opiskelun tulevaisuuden mahdollisuuksia. Työryhmien jälkeen nautitaan yhteinen illallinen Partaharjun leiri- ja kokouskeskuksessa. Ilta päättyy saunomiseen Salvos-järven rannalla.

Perjantaiamuna jatketaan työryhmätyöskentelyä. Sen jälkeen päivien kolmas kutsuesitelmä pehdyttää maaseudun luonnon tuntemattomaan puoleen. Työryhmien yhteenvedon jälkeen keskustellaan Maaseudun Uusi Aika -lehden uudistamisesta ja yhdistyksen yhteiskunnallisen vaikuttamisen lisäämisestä, sekä esitellään verkkomedian kehittämishanke. Päivän viimeisessä puheenvuorossa maa- ja metsätalousministeriön edustaja kertoo maaseutuohjelman ajankohtaisista tutkimus- ja arviointitarpeista. Tilaisuus päättyy seuraavan vuoden tapaamispaikkakunnan julkistamiseen sekä lounaaseen ja kahviin.

Tapaamiseen ovat tervetulleita kaikki maaseutuasiantuntijat tutkijoista viranhaltijoihin, maaseudun asukkaista opiskelijoihin.

Tapaamispaikka

Pieksämäen kaupunki

Pieksämäki on n. 20 100 asukkaan kaupunki Etelä-Savossa. Junaliikenteen ohella Pieksämäen elinkeinoelämää hallitsevat kauppa ja muut palveluelinkeinot. Teollisuudesta saa elantonsa vajaa kolmannes pieksämäkeläisistä. Metalliteollisuus ja mekaaninen puunjalostus sekä hyvinvointipalvelut ovat johtavia aloja. Pieksämäkeä ympäröivä järviolue tarjoaa luontoihmiselle hyviä kalavesiä ja vaihtelevia melontareittejä. Muutaman kilometrin päässä kaupungista huokuu jo erämaan rauha.

Matkaa Mikkeliin on 76 km, Jyväskylään 87 km, Kuopioon 93 km, Helsinkiin 306 km ja Ouluun 352 km.

www.pieksamaki.fi

Partaharjun toimintakeskus

Tapaaminen järjestetään Partaharjun toimintakeskuksessa, joka sijaitsee Salvosen rannalla noin seitsemän kilometrin päässä Pieksämäen keskustasta. Toimintakeskuksessa on mahdollisuus myös majoittautumiseen.

www.partaharju.info

Majoitus

Partaharjun toimintakeskuksesta on varattu yhden ja kahden hengen huoneita tutkijataapaamisen osallistujille. Tarjolla on myös kolme suurempaa kursihuvilaa. Tarkempi majoituskuvaus löytyy Partaharjun verkkosivuilta:

www.partaharju.info/majoitus

Varaukset sovitulla hinnalla ovat seuraavat:

- Yhden hengen huone 60 euroa/huone/vrk
- Kahden hengen huone 80 euroa/huone/vrk

Majoitushintaan sisältyy aamupala. Varausta tehdessä tulee mainita varaustunnus: maaseutututkijatapaaminen. Majoitusvaraukset hoitaa jokainen osallistuja itse.

Majoitusta voi kysellä myös muualta Pieksämäeltä. Vaihtoehtoja löytyy Pieksämäen matkailusivuilta osoitteesta:

www.pieksamaki.fi/matkailu/fi/majoitus

Pieksämäelle ja takaisin

Pieksämäelle on hyvät junayhteydet kaikkialta Suomesta. Ajantasaiset juna-aikataulut löytyvät VR:n verkkosivuilta www.vr.fi.

Taksin palvelunumerot ovat

0200 88100 tai 0400 282060

Koulukyytejä lukuun ottamatta Partaharjulle ei ole julkista liikennettä.

Tapahtuman tukijat

Pieksämäen kaupunki ja Maaseutuverkosto toimivat maaseutututkijataapaamisen tukijoina.

Lisätiedot

Maaseudun uusi aika ry:stä:

pj. Kaisu Kumpulainen,
[kaisu.kumpulainen\(at\)jyu.fi](mailto:kaisu.kumpulainen(at)jyu.fi)

Tapaamisesta:

Heli Siirilä, [heli.siirila\(at\)gmail.com](mailto:heli.siirila(at)gmail.com)

Työryhmistä:

työryhmien vetäjät

Ohjelma

torstai 28.8.2014

Päivän puheenjohtaja:
tutkimusjohtaja Torsti Hyyryläinen
Helsingin yliopisto, Ruralia-instituutti

Ilmoittautuminen klo 10 alkaen

11.00 Lounas (omakustanteinen)

12.30 Tutkijatapaamisen avaus:
puheenjohtaja Kaisu Kumpulainen, MUA ry
johtaja Päivi Kujala, Maaseutuverkosto
Partaharjun toimintakeskus

Kutsuesitelmä:
Jäähyväiset putkinotkolle
toimittaja, kirjailija Leif Salmén

Kommenttipuheenvuoro:
Raivolla ja rakkaudella maaseudusta
maakunnallinen kyläasiamies Sirpa Pekkarinen,
Keski-Suomen Kylät ry

Keskustelua

14.30 – 15.15 Iltapäiväkahvit
Maaseutuverkosto tarjoaa

15.15 – 17.30 Työryhmätyöskentely TR1–TR6

19.00 Illallinen Partaharjun toimintakeskuksessa

Kaupungin puheenvuoro:
Kumppanuus on päivän sana
kyläasiamies Vuokko Jaakkola,
Pieksämäen kylät ry

Vuoden 2014 Gradupalkinto

Illallisen jälkeen rantasauna ja pientä tarjoilua.

Ohjelma

perjantai 29.8.2014

Päivän puheenjohtaja:
johtaja, professori Pirjo Siiskonen
Helsingin yliopisto, Luomuinstituutti

- 8.30 – 9.30 Työryhmätyöskentely:
TR1, TR2, TR4, TR5 ja Round Table
- 9.45 Kutsuesitelmä:
Villikasvit – luonnon tuntematon ruoka-aitta
keruutuoteneuvoja ja -tarkastaja
Toini Kumpulainen
- 10.30 Työryhmien yhteenveto
- 11.15 Tauko
- 11.30 MUA-lehden verkkomedian
kehittämishankkeen tuloksien esittely
puheenjohtaja Kaisu Kumpulainen, MUA ry ja
toimitussihteeri Petja Kauppi, MUA-lehti
- Keskustelua maaseutututkimuksen
yhteiskunnallisen vaikuttavuuden lisäämisestä,
MUA-lehdestä ja sen julkaisemuodosta
- 12.30 Maaseutuohjelman tutkimus- ja
arviointitarpeet – valmistelun aikana havaittua
ylitarkastaja Eero Pehkonen,
maa- ja metsätalousministeriö
- 13.00 Lounas ja lähtökahvit
MUA ry ja Pieksämäen kaupunki tarjoavat

TYÖRYHMÄ 1:

Hankkeilla lisää lähiruokaa? Kehitys- ja tutkimustyön tavoitteita, tuloksia ja kohdentamisen tarpeita

Koordinaattorit:

Ossi Kotavaara, projektipäällikkö, FT,
Oulun yliopisto, Maantieteen laitos,
0294 48 7852, ossi.kotavaara(at)oulu.fi

Kirsi Korhonen, tutkija, FM,
Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskus
MTT, 0295 31 7036, kirsi.korhonen(at)mtt.fi

Toivo Muilu, professori, FT,
Oulun yliopisto, Maantieteen laitos ja
Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskus MTT,
0294 48 1711, toivo.muilu(at)oulu.fi

Lähiruoka on noussut vahvasti keskusteluun, kehittämiseen ja tutkimukseen sekä myös liiketoiminnaksi yrityskentälle erityisesti muuttaman viime vuoden aikana. Lähiruoka-alan kasvu vaatii keskitettyihin virtoihin perustavassa kaupankäynnissä uusia toimintamuotoja ja sitoutuneita toimijoita sekä toimivan taloudellisen perustan. Alan toimijakenttä on laaja ja lähiruoka ymmärretään eri tavoin. Tavoitetasolla kysyntä ja tarjonta halutaan saada kohtaamaan. Alkutuottajat, jalostajat, yksityiset kuluttajat, tukkurit, HO-RECA, ammattikeittit, julkinen sektori sekä logistiikkajärjestelmä toimijoiden välillä muodostavat kuitenkin monimuotoisen ja moniäänisen kokonaisuuden. Lähiruoalla on lisäksi vahva politiikkaulottuvuus hallitusohjelmasta yksittäisiin toimijoihin.

Valtakunnan tasolla ja eri maakunnissa on meneillään useita lähiruokahankkeita. Mitä kehitys- ja tutkimusnäkyviä lähiruokakentällä on? Mikä on luomuruoan ja -tuotannon merkitys ja suhde lähiruokatrendiin? Mitkä ovat kehittämisen ydinkohteet ja tulokset? Mitä laadullista ja määrällistä tietoa lähiruokakentältä on tuotettu ja mikä on niiden käytettävyyttä? Voidaanko jo puhua lähiruokasektorista ja mitä sen kehittämiseksi voidaan ja tulee tehdä? Mitkä ovat nousevat trendit, potentiaalisimmat kasvun alueet ja tehokkaimmat kehittämisen tavat? Pitääkö pienestä kasvaa suurta?

Työryhmän ohjelma:

Esitys n. 20 minuuttia, minkä jälkeen n. 5 minuuttia aikaa keskustelulle

Torstai 15.15–17.45		16.55	Elina Vehkala: Lähiaruoka osana ympäristösivistyksen ohjelmaa – kokemuksia ja tuloksia Syökö nää lähiruokaa -hankkeesta
15.15	Lotta Heikkilä: Lähiaruokan kysynnän ja tarjonnan kohtaaminen sekä liiketoimintamahdollisuudet	17.20	Katja Hyvönen: Miksi lähiruoka yhdistää ja erottaa? Kahden kehittämistyön linjan vertailua
15.40	Anna-Mari Simunaniemi: Lähiaruokahankkeiden painopiste siirtynyt terveysvaikutuksista liiketoimintaan – kokemuksia lähiruoka-hankkeista Oulun Eteläisen alueella	Perjantai 8.30–9.30	
16.05	Frans Silvenius: Elinkaariarviointi lähiruokatuotkimuksessa – kokemuksia Kestävät hankinnat -hankkeesta	8.30	Hanne Husso: Julkisten ruokapalveluiden elintarvikehankinnat
16.30	Helmi Risku-Norja: Paikallisten tuottajien kansallinen verkosto – johtopäätöksiä Kestävät hankinnat -hankkeen kokemuksista	9.00	Ossi Kotavaara & Kirsi Korhonen: Lähiaruokan saavutettavuus Pohjois-Pohjanmaalla – paikkatieto- ja toimijatarkastelu RuokaGIS-hankkeessa

Lotta Heikkilä, MTT, Taloustutkimus
Markku Virtanen, Aalto-yliopisto, Pienyrityskeskus
Johanna Mäkelä, Helsingin yliopisto
Anna Kirveennummi, Turun yliopisto, Tulevaisuuden tutkimuskeskus
Pasi Rikkinen, MTT, Taloustutkimus

Lähiaruokan kysynnän ja tarjonnan kohtaaminen sekä liiketoimintamahdollisuudet

Kiinnostus lähiruokaa kohtaan on korkealla. Lähiaruokan kysynnän ja tarjonnan kohtaamiseen liittyy kuitenkin paljon haasteita ja kysymyksiä.

”Lähiaruokan kysynnän ja tarjonnan kohtaamista edistävät toimenpiteet 2013–2014” -hankkeessa tarkasteltiin lähiruokan kysynnän ja tarjonnan kohtaamista useista näkökulmista. Hankkeen tavoitteena oli selvittää, miten lähiruokayritysten arvopaukset kohtaavat kuluttajien lähiruokaan liittämät

odotukset ja millaisia liiketoimintamahdollisuuksia lähiruokayrittäjillä on. Lisäksi hankkeessa tarkasteltiin kotimaisia lähiruokan tarjontakonsepteja kysynnän ja tarjonnan kohtaamisen näkökulmasta sekä ulkomaisia lähiruokayrityksiä, joista saatu oppi voi osaltaan kontribuoida lähiruokasektorin kasvua kotimaisilla markkinoilla.

Tutkimuskysymyksiä tarkasteltiin erilaisilla tutkimusotteilla hyödyntäen arvoketjunanalyysia, swot-

analyysia, kuluttajatutkimusta sekä benchmark-analyysia. Hankkeen aineisto hankittiin ulkomaisten lähiruokayritysten Internet-sivuilta sekä haastatella 17 kotimaista lähiruokayrittäjää ja järjestämällä kolme kuluttajaryhmäkeskustelua.

Tulokset osoittavat, että kuluttajat suhtautuvat lähiruokaan positiivisesti, vaikka eivät sitä itse ostaisikaan. Lähiruoalle on näin ollen olemassa selkeä oma kohderyhmänsä. Kuluttajien lähiruokaan liittämät odotukset liittyvät hintaan, makuun, alkupe-rään, pienimuotoisuuteen, käsityömäisyyteen ja lyhyeen ketjuun ja etäisyyteen. Lähiruokayrittäjien kuluttajille tarjoamat hyödyt puolestaan liittyvät pääasiassa makuun ja laatuun. Vähemmälle painoarvolle jäävät elämyksiin ja palveluihin liittyvät hyödyt. Monille kuluttajille jääkin usein epäselväksi,

mitä he hyötyvät lähiruokayrittäjien tarjoamasta. Uusia liiketoimintamahdollisuuksia voi lähiruokayrittäjille puolestaan aueta esimerkiksi uudesta teknologiasta, oman osaamisen myymisestä sekä sivuvirtojen ja erilaisten yhteistoimintamuotojen hyödyntämisestä.

Hanke kannustaakin lähiruokayrittäjiä osallistamaan asiakkaat tuotteiden ja palveluidensa muotoiluun ja kehittämiseen sekä valitsemaan jakelukanavat ja viestintäkeinot sen mukaan, mistä omat maksavat asiakkaat on tehokkaimmin tavoitettavissa.

MTT:n koordinoiman ja MMM:n Lähiruokaohjelman rahoittaman hankkeen muut osapuolet olivat Aalto-yliopiston Pienyrityskeskus, Turun yliopiston Tulevaisuuden tutkimuskeskus ja Helsingin yliopisto.

Anna-Mari Simunaniemi, Jokilaaksojen koulutuskuntayhtymä, Haapaveden ammattiopisto

Lähiruokahankkeiden painopiste siirtynyt terveysvaikutuksista liiketoimintaan – kokemuksia lähiruokahankkeista Oulun Eteläisen alueella

Pohjois-Pohjanmaan eteläisissä seutukunnissa ammatillista koulutusta järjestävä Jokilaaksojen koulutuskuntayhtymä on hallinnoinut lukuisia lähiruuan jalostamiseen ja käytön lisäämiseen tähtääviä hankkeita 1990-luvulta alkaen. Aluksi painopisteenä ovat olleet luonnonmukaisen tuotannon kehittäminen ja ruuan terveysvaikutukset, mutta painopiste on siirtynyt paikallisuuteen ja ruokayrittäjyyden tukemiseen.

Viimeisimmät aiheen parissa tehdyt hankkeet ovat olleet koulutushanke Maku-Helmi, yleinen kehittämishanke LaatuTuote sekä edelleen meneillään oleva Country Hospitality -esiselvityshanke. Hankkeiden kohderyhminä ovat olleet elintarvikeryrittäjät, elintarvikealan ammatillaiset sekä lähiruuan kuluttajat. Yhteistä mainituille hankkeille on ollut, että hankkeen toteuttamisesta on vastannut Haapaveden ammattiopisto ja toimialueena ovat olleet maakunnan eteläisen alueen seutukunnat.

Lähiruokahankkeista saatujen kokemusten perusteella elintarvikealan toimijoiden ammatillista osaamista täydentävälle koulutukselle on jatkuvaa tarvetta. Elintarvikehygieniä- ja erikoisruokavalio-koulutusta toivotaan järjestettävän toistuvasti. Alan toimijoilta saadun palautteen mukaan askarruttavia

asioita ovat elintarvikelainsäädännön vaatimukset pakkausmerkinnöistä, elintarvikehuoneistojen vaatimuksista sekä tiloilta tapahtuvasta suoramyynnistä.

Lisää tietoa kaivataan myös julkisista hankinnoista pk-yritysten näkökulmasta. Hankintatoimen ostavat ja tarjoavat osapuolet toivovat vuoropuhelua ja sitoutunutta kumppanuutta, mutta ilman ns. kolmatta osapuolta, eli esimerkiksi erillistä hanketta, tällaista keskustelu- ja verkostoitumisyhteyttä vaikuttaa olevan vaikea muodostaa. Tällä hetkellä lähiruokaa kohtaan ollaan yleisesti kiinnostuneita. Aihe mainitaan merkittävänä elinkeinona alueen ja maakunnan strategioissa. Lähiruuan valintaa julkisissa hankinnoissa perustellaan sen alueelle tuovilla positiivisilla työllistävyyksivaikutuksilla ja näin tehokkaammalla verovarojen käytöllä. Alan toimijoiden yhteinen näkemys on, että erityisesti lähiruuan logistisia ratkaisuja täytyy kehittää taloudellisesti kannattavammiksi. Alan toimijoiden yhteistyötä tulee kehittää, jotta lähiruuan saavutettavuus eli ostajien ja myyjien kohtaaminen paranee.

Lähi- tai paikallisruoka ei voi kilpailla suurimpien, kansainvälisten toimijoiden kanssa määrällä eikä usein hinnallakaan. Lähiruuan markkinoinnissa

tulee kiinnittää huomiota erilaisten asiakasryhmien tarpeisiin sekä osoittaa paikallisesti valmistetun tuotteen erityisominaisuudet, eli lähituotteen lisäarvo kuluttajalle. Tällä hetkellä nähtävissä olevien trendien perusteella asiakkaiden ostopäätöksissä yhä tärkeämpiä valintakriteerejä ovat ruokaketjun avoimuus, ketjun pituus sekä kestävyys niin luon-

non, tuotantoeläinten kuin ruokaketjun työntekijöiden kannalta. Pohjimmiltaan ruuantuotanto on liiketoimintaa, jonka jatkuakseen täytyy olla myös taloudellisesti kannattavaa. Jatkossa toteutettavissa lähiruokahankkeissa tuleekin huomioida muiden arvojen lisäksi myös taloudellinen kestävyys, jotta hankkeilla saadaan aikaan todellisia vaikutuksia.

Frans Silvenius, MTT, Biotekniikka- ja elintarviketutkimus, Elintarviketutkimus

Elinkaariarviointi lähiruokatutkimuksessa – kokemuksia Kestävät hankinnat -hankkeesta

MMM:n Laatu- ja ympäristötoimikunnan rahoittama KeHa-hanke toteutettiin vuosina 2011–2014 yhteistyössä Eko-Centrian, MTT:n, Kuule ry:n ja julkisen aterian toimijoiden kesken. Tavoitteena oli vahvistaa käytännön toimijoiden hankintaosaamista ja siten lisätä lähiruoan osuutta julkisessa ateriasa. Hanke toteutettiin 8 pilottipaikkakunnalla. Jokaisessa pilottikohteessa toimijat valitsivat yhden lähiruokatuotteen, jonka käyttö haluttiin vakiinnuttaa julkisen aterian osaksi. MTT:n tehtävänä oli laatia näistä tuotteista kokonaisvaltainen kestävyysarvio kilpailutusta silmälläpitäen. Kestävyyttä arvioitiin sekä ympäristövaikutusten että sosiaalisten vaikutusten kannalta. Ympäristönäkökohdista ilmastonmuutosta ja rehevöitymistä tutkittiin LCA-menetelmällä yhteensä kahdeksalla pilottipaikkakunnalla.

LCA-menetelmällä on tutkittu pitkään elintarviketuotannon ympäristövaikutuksia ja se soveltuu hyvin parantamaan elintarviketuotteiden tuotantoketjuun kuuluvien yritysten toimintojen ekotehokkuutta, koska siinä koko tuotantoketju tutkimalla pystytään seikkaperäisesti osoittamaan tuotantoketjun ympäristönäkökohtien kannalta kriittiset kohdat. Hankintojen kilpailuskriteerinä LCA-menetelmällä saatujen tulosten tulkinta pilot-tutkimusten perusteella osoittautui tapauskohtaiseksi: tutkimustulokset eivät läheskään aina olleet yleistettävissä. Osassa tuotantoketjuissa LCA-arviointi antoi alhai-

set kuormitukset lähiruokatuotteelle ja osalla taas volyymituote oli parempi. LCA-tulokset ovatkin yleistettävissä enemmänkin tuoteryhmien välisissä kuin tuoteryhmien sisäisissä vertailuissa. Tätä on myös mahdollista käyttää kriteerinä kilpailutuksessa. Näitä eri tuoteryhmien välillä tehtyjä tutkimustuloksia on paljon. Esimerkiksi kotimaisen kalastetun kalan käyttö poistaa vedestä ravinteita ja tuotteiden ilmastovaikutus on usein hyvin pieni ja perunan viljelyn ympäristövaikutukset ovat pienemmät kuin riisin viljelyn.

Kaiken kaikkiaan Kestävät hankinnat -hankkeen sekä samoihin aikoihin toteutetun lähiruokaekologia-hankkeen yksi pääasiallisista johtopäätöksistä oli myös se, että rehevöittäviä vaikutuksia laskettaessa pelkkä LCA-metodologialla laskettu kilogramma-kohtainen luku ei välttämättä kuvaa täysin päästöjen rehevöittävä vaikutusta, vaan myös alueellinen kantokyky on otettava huomioon ympäristövaikutuksia tarkasteltaessa. Kaikkea elintarviketuotantoa ei välttämättä ole syytä keskittää tietyille alueille pelkkään korkeaan satotasoon perustuen, sillä tällöin alueen kantokyky koskien rehevöittäviä päästöjä saattaa ylittyä ja paikalliset haitat voivat kohota huomattavastikin. Lähiruoan tuotannon ekologinen tutkimus vaatii siis enemmän huomioitavia asioita kuin tuotekohtaiset kasvihuonekaasupäästöt ja rehevöittävät päästöt.

Paikallisten lähiruokatuottajien kansallinen verkosto – johtopäätöksiä Kestävät hankinnat -hankkeen kokemuksista

MMM:n Laatu- ja ympäristöministeriön rahoittama KeHa-hanke toteutettiin vuosina 2011–2014 yhteistyössä Eko-Centrian, MTT:n, Kuule ry:n ja julkisen aterian toimijoiden kesken. Tavoitteena oli vahvistaa käytännön toimijoiden hankintaosaamista ja siten lisätä lähiruoan osuutta julkisessa ateriasa. Hanke toteutettiin 8 pilottipaikkakunnalla. Jokaisessa pilottikohteessa toimijat valitsivat yhden lähiruokatuotteen, jonka käyttö haluttiin vakiinnuttaa julkisen aterian osaksi. MTT:n tehtävänä oli laatia näistä tuotteista kokonaisvaltainen kestävyysarvio kilpailutusta silmälläpitäen. Kestävyyttä arvioitiin sekä ympäristövaikutusten että sosiaalisten vaikutusten kannalta.

Hanke nosti esiin monipuolisesti julkisen aterian yhteiskunnallisia vaikutuksia. Näitä ovat aluetalouden, työllisyyden ja työoloihin sekä sosiaalisen pääomaan liittyvät kysymykset. Myös ruokakulttuuriin, ruokakasvatukseen, tuotteiden laatuun ja asiakastyytyväisyyteen liittyviä näkökulmia tuotiin esiin. Uuden hankintalain myötä niiden merkitys hankintojen kilpailutuksessa kasvaa. Lähiruoan käytön lisäämistä julkisen aterian tarjonnassa vaikeuttavatkin ennen kaikkea kuntapäätäjien heikko sitoutuminen ja tarjonnan riittämätön volyymi, ei niinkään kilpailuskriteerien puuttuminen.

Pienet lähiruokayritykset ovat varteenotettava vaihtoehto voimakkaasti keskittyneen ruoka-alan isojen toimijoiden rinnalla ainoastaan, jos ne pystyvät tarjoamaan riittävästi tuotteita julkisen ruokapalvelun tarpeisiin. Tarjonnan volyymin turvaaminen ja tuotteiden esikäsittely edellyttävät lähiruokatuottajien keskinäistä yhteistyötä sekä tuotevalikoiman kehittämistä yhdessä ruokapalvelun ammattilaisten kanssa. Tätä voidaan edistää rakentamalla toimintamalli, jossa yrittäjä hankkii raaka-aineet alueen tuottajilta ja huolehtii tuotteiden esikäsittelystä, niiden väliaikaisesta varastoinnista ja toimitamisesta laitoskeittiöihin. Tällainen yritys voisi olla yleishyödyllinen, voittoa tavoittelematon osuuskunta tai sosiaalinen yritys, joka työllistää vajaakuntoisia ja pitkäaikaistyöttömiä.

Lähiruoan lisäämisessä ei ole kysymys yksittäisistä, paikallisista ruoka-alueista, vaan paikalliset ruoka-alueet kytkeytyvät toisiinsa monin tavoin ja täydentävät toistensa elintarviketuotantoa. Näin ollen tavoitteena tulisi olla paikallisten lähiruokatuottajien kansallinen verkosto, jonka puitteissa yhteistyötä rakennetaan ottamalla huomioon eri ruoka-alueiden olemassa olevat resurssit ja tarpeet.

Elina Vehkala, Maaseudun Sivistysliitto, Pohjois-Suomen aluekeskus

Lähiruoka osana ympäristösivistyksen ohjelmaa – kokemuksia ja tuloksia Syökö nää lähiruokaa -hankkeesta

Ympäristösivistys on keskeinen osa Maaseudun Sivistysliiton strategisia sisältöjä. Haluamme ylläpitää ja vahvistaa ihmisten omakohtaista ja vastuullista suhdetta luontoon. Kannustamme tekoihin, joita voi kuvata viidellä e-llä: eettisiä, ekologisia, esteettisiä, emotionaalisia ja ekonomisia tekoja. Lähiruoka, paikallinen ruoka ja elintarviketuotanto ovat keskeinen osa alueiden identiteettiä ja omaleimaisuutta ja sopii siten ympäristösivistyksen kärkiteemaksi.

Syökö nää lähiruokaa -hanke on toiminut Pohjois-Pohjanmaalla kolmen vuoden ajan ja tuonut

lähiruokatoimijoita yhteen järjestäen erilaisia kohtaamisia. Kohderyhmänä ovat olleet niin kuluttajat, yrittäjät, oppilaitokset ja julkinen sektori. Erilaisten tapahtumien avulla hankkeessa on tuotu yhteen lähiruokayrittäjiä ja hankintojen tekijöitä, tiedotettu lähiruoasta median eri lähteiden kautta ja järjestetty opintomatkoja niin maakunnassa kuin muualla Suomessa. Tuomalla yhteen lähiruoan parissa toimivia tahoja on tultu tutuiksi ja siten syntyneen luottamuksen kautta on rohkeasti saatu yrittäjät tekemään yhteistyötä ja julkisia hankintoja tekevät

tahot löytämään paikkakunnan pienetkin yrittäjät. Yhteistyö kauppojen, ravintoloiden ja julkisia hankintoja tekevien tahojen kanssa on luonut maakunnassamme uudenlaista lähiruoan näkyvyyttä. Lähiruoka kuuluu ja näkyy joka puolella, hankkeen toiminta-aikana on avattu pari lähiruokakauppaa ja moni ravintola on lisännyt paikallisen ruoan ruokalistoilleen tehden tiivistä yhteistyötä maakunnan lähiruokatuottajien kanssa. Olemme myös järjestäneet kaksi kertaa maakunnallisen Maaseutugaalan,

jossa on palkittu lähiruokayrittäjiä, lähiruokateko ja -henkilö. Hyvät esimerkit ja onnistumiset lähiruoan parissa ovat innostaneet myös muita toimimaan paikallisen ruoan puolesta.

Maaseudun Sivistysliiton Syökö nää lähiruokaa -hanke on edistänyt pohjoispohjalaisen lähiruoan saatavuutta, toimijoiden verkostoitumista ja tiedottanut lähiruoan myönteisistä vaikutuksista talouden ja työllisyyden osalta alueellamme. Työ jatkuu yhteistyössä maakunnan muiden toimijoiden kanssa.

Katja Hyvönen, Itä-Suomen yliopisto, Historia- ja maantieteiden laitos

Miksi lähiruoka yhdistää ja erottaa? Kahden kehittämistyön linjan vertailua

Lukuisissa julkisrahoitteisissa kehittämishankkeissa on pyritty vahvistamaan lähiruoan tuotantoa, jakelua, markkinointia sekä löytämään ratkaisuja niihin pullonkauloihin ja haasteisiin, joiden on katsottu vaikeuttavan lähiruoan asemaa. Kehittämistyötä on tehty perinteisesti ensisijaisesti maaseutupoliittisin tavoittein eli pyritty tukemaan lähiruoan avulla tuottajien ja maaseudun asemaa. Erityisesti viime vuosina kehittämistyön kirjo on kuitenkin monipuolistunut, kun entistä useammat ympäristöjärjestöt ja kuluttaja-aktivistit ovat lähteneet nostamaan esiin lähiruoka-ajattelua ja kehittämään uudenlaisia rakenteita pitäen itseisarvoisesti esillä nimenomaan kuluttaja- ja ympäristönäkökulmaa.

Pohdin yhteiskuntamaantieteen väitöskirjatyöhön pohjautuvassa esityksessäni, miten yhtäältä tuottaja- ja maaseutunäkökulmaa ja toisaalta ympäristö- ja kuluttajanäkökulmaa edustava kehittämistyö muotoutuu. Arvioin myös näiden kehittämistyön linjojen erojen taustoja sekä sitä, millaisia haasteita ja mahdollisuuksia kehittämistyön kirjo voi tuottaa. Tuottaja- ja maaseutunäkökulmaa painottavassa kehittämistyössä on painotettu kasvun, asiakaslähtöisyyden ja logistiikan kehittämisen tärkeyttä sekä lähituotteiden markkinointia tavan-

omaisia jakelukanavia hyödyntäen. Vastaavasti ympäristö- ja kuluttajatoimijat voivat kavahtaa tällaista tavanomaistumiskehitystä ja painottaa omassa työssään selkeästi paikallisten ja vaihtoehtoisten elintarvikeverkostojen merkitystä. Vaikka toimijoilla on yhteinen intressi liittyen lähiruoan edistämiseen, on kehittämistyö eriytynyt hyvin erilaisille poluille. Kehittämistyön välisten erojen taustalla on nähtävissä ennen kaikkea toimijoiden erilaiset tavoitteet, jotka kehittämistyötä määrittävät. Vaikka lähiruokaa voidaan yleisellä tasolla markkinoida ratkaisuna samanaikaisesti useisiin ajankohtaisiin haasteisiin ja nähdä tukevan sekä tuottajan, kuluttajan että ympäristön kannalta myönteistä kehitystä, käytännön kehittämistyö on tältä osin realistisempaa. Erityisesti kehittämistyöstä saatujen kokemusten ja lisääntyvän tutkimustiedon myötä on päädytty arvioimaan, että omien tavoitteiden kannalta voi olla perusteltua tarkastella kriittisesti aiempia valintoja ja muuttaa kehittämistyön suuntaa. Lisäksi eroja selittävät toimijoiden erilaiset resurssit ja edellytykset kehittämistyön tekemiseen. Toimijat edistävät sellaista muutosta, minkä ne katsovat olevan omien voimavarojen puitteissa mahdollista.

Hanne Husso, Savon ammatti- ja aikuisopisto, EkoCentria
Sari Väänänen, Savon ammatti- ja aikuisopisto, EkoCentria
Anu Arolaakso, Savon ammatti- ja aikuisopisto, EkoCentria

Julkisten ruokapalveluiden elintarvikehankinnat

Julkisten ruokapalveluiden elintarvikehankinnoilla on merkittävä rooli lähiruoan käytön lisäämisessä. Julkisilla ruoka-palveluilla tarkoitetaan verovaroin tuotettua ruokapalvelua, kuten esimerkiksi kouluja, sairaaloita, vanhainkoteja, puolustusvoimia ja seurakuntia. Suomessa pelkästään kunnissa tarjotaan vuodessa n. 400 miljoonaa ruoka-annosta, joiden elintarvikkeiden ja raaka-aineiden hankintaan julkinen sektori käyttää n. 350 miljoonaa euroa - ei siis ole yhdentekevää, mistä raaka-aineet ja elintarvikkeet ostetaan.

Kuntapäätäjät vastaavat kunnan verorahojen käytöstä. Lähiruoan käyttö on arvovalinta, ja sen hankinta kannanotto paikallisen tuotannon puolesta. Lähiruoan käytöllä on myös merkittävä aluetaloudellinen vaikutus. Suomessa on 320 kuntaa, jotka hankkivat elintarvikkeita ja ruokapalveluita eri tavoin, ei ainoastaan hankintarenkaita.

Julkiset elintarvikehankinnat on kilpailutettava ja hankintaosaamisella on merkittävä rooli lähiruoan lisäämiseksi. Hankinnassa ei ole kyse vain tarjouspyynnöstä ja tarjouksesta, vaan laajemmasta prosessista. Strategisen päätöksenteon jälkeen tarvitaan tiivistä ennakoivaa vuoropuhelua ruokapalveluiden, yrittäjien, hankinta- ja tukkutoimijoiden kanssa.

Suomessa on käynnissä useita niin kuluttajien kuin ammattikeittiöiden lähiruoan käytön lisäämiseen liittyviä kehittämishankkeita. Tässä esityksessä esitellään valtakunnallisen ammattikeittiöiden kehittämissyksikön EkoCentrian toteuttamien lähiruoan kehityshankkeiden sisältöjä ja tuloksia. EkoCentrian toteuttamissa hankkeissa on pyritty hankintaosaamisen, lähiruoan ja luomun käytön lisäämiseen laatimalla muun muassa päätäjille ja ammattikeittiöille suunnattuja käytännön ohjeita.

Ossi Kotavaara, Oulun yliopisto, Maantieteen laitos
Kirsi Korhonen, MTT, Taloustutkimus
Toivo Muilu, MTT, Taloustutkimus
Jarmo Rusanen, Oulun yliopisto, Maantieteen laitos

Lähiruoan saavutettavuus Pohjois-Pohjanmaalla – paikkatieto- ja toimijatarkastelu RuokaGIS-hankkeessa

Laadun, hinnan ja saatavuuden lisäksi saavutettavuus ja logistiikka ovat keskeisiä tekijöitä lähiruoan pääsemisessä markkinoille. Nykyinen ruokalogistiikka nojaa talouden mittakaavaetuihin keskitettyjen virtojen avulla niin jalostuksen, tukun kuin kaupan ja ammattikeittiöidenkin osalta. Tällöin tuotteella täytyy olla lähtökohtaisesti suuri volyyymi päästäkseen markkinoille, mikä on pienille tuottajille merkittävä este. Lähiruoan käytön lisäämiseksi on kuitenkin merkittävää kiinnostusta, joten uusia logistisia ratkaisuja saavutettavuuden parantamiseksi tarvitaan.

Maaseuturahaston rahoittamassa RuokaGIS-hankkeessa etsitään keinoja lähiruoan saavutettavuuden parantamiseksi paikkatietoperusteisilla saavutettavuustarkasteluilla ja toimijoiden näkemysten kartoittamisella. Työssä yhdistetään verkosto-, tuottaja- ja väestötietojen paikkatietotarkastelu kyselytutkimuksiin tavoitteena kehittää lähiruoalle soveltuvia saavutettavuusmenetelmiä. Tarkastelunäkökulmat perustuvat kyselyihin ja haastatteluihin, joita on tehty ruokapiireille, tuottajille, ammattikeittiöille ja yrityksille.

Menetelmäkehitystyö on johtanut kahteen uuteen paikkatietoperusteiseen saavutettavuusmenetelmään, joita hyödynnetään lähiruokatutkimuksessa. Ensimmäisellä menetelmällä kysyntää ja tarjontaa verrataan alueellisesti liikenneverkon kautta lähiruokanäkökulmasta. Hallinnollisista rajoista vapaassa tarkastelussa luodaan kuva kysynnän ja tarjonnan kohtaamisen potentiaalista 100 km kuljetusmatkan piirissä. Toisella menetelmällä tarkastellaan logistiikkaa pienten toimijoiden yhdistämiseksi simuloituilla keräilyreitistöillä, joiden perusteella arvioidaan eri sijaintien soveltuvuutta logistiikan solmukohdaksi. Suotuisimpien sijaintien tunnistaminen eri tuotantomuotojen osalta avaa mahdollisuuden tuottajien tehokkaaseen verkostoitumiseen ja uuteen logistiikkaliiketoimintaan, jolla tuotantovolyymejä voidaan kasvattaa ja päästä kilpailukykyisemmin markkinoille.

Tulokset osoittavat, että Pohjois-Pohjanmaan eteläisissä osissa alueellinen tarjonta riittää hyvin vastaamaan kysyntää, mutta Oulun ja Koillismaan alueella tarjontaa voitaisiin lisätä merkittävästi. Edelleen Oulun eteläpuolisilla alueilla voidaan rakentaa tehokkaita keräilyverkostoja marjan- ja puutarhatuotannon kokoamiseksi jo pienellä liikennesuoritteella.

TYÖRYHMÄ 2: Maaseudun tuntematon arki

Koordinaattorit:

Maija Lundgren, tutkija, FM,
Turun yliopisto, Kansatiede,
050 369 0236, maija.lundgren(at)utu.fi

Niina Koskihaara, tutkija, FM,
Turun yliopisto, Kansatiede,
044 098 9753, niina.koskihaara(at)utu.fi

Maaseutuun liittyvä keskustelu keskittyy usein alueiden, rakenteiden ja politiikkojen kautta rakentuvaksi kokonaisuudeksi. Vähemmälle huomiolle keskusteluissa on jäänyt se, minkälaisessa arjessa maaseudulla asuvat ihmiset elävät, toimivat ja työskentelevät. Ihmistieteissä kuten kansatieteessä tutkimuksellinen näkökulma lähtee yksilöistä käsin. Hallinnollisen tason näkökulmista poiketen yksilöiden näkökulma tuo mukanaan tuntemattomaan, arkiiseen maaseutuelämään liittyviä katsantokantoja ja näkemyksiä.

Maaseutu toimii elämiseen, asumiseen, työntekoon ja matkailuun liittyvien kokemusten kenttänä. Kokijat voivat olla maaseudun vakituisia asukkaita, vapaa-ajan asukkaita tai maaseudun hyväksi työtään tekeviä henkilöitä. Yksilöllisesti ja toisaalta yhteisöllisesti muodostuneet kokemukset muokkaavat sitä, minkälaisia tulkintoja maaseudusta muodostuu. Kokemusten pohjana toimii arkinen elämä, jota maaseudulla eletään monin tavoin.

Maaseutuelämästä voidaan hakea vaihtoehtoa kaupungin kiireiselle elämälle, tai se voi olla arkielämää elinkeinonharjoittajana tai yrittäjänä yhtä hyvin kuin erilaisilla maaseutualueilla asumista. Kysymme työryhmässämme, millaisena suomalainen maaseutu näyttäytyy eri rooleissa toimivien yksilöiden näkökulmista ja kuinka nämä näkökulmat sekä kokemukset suhteutuvat hallinnon tasoilla käytävien keskustelujen, politiikkojen ja kehittämisideoiden kautta muodostuneeseen kuvaan maaseudusta.

Toivomme työryhmäämme esitelmiä, jotka käsittelevät maaseutua yksilöiden arkielämän näkökulmista käsin. Tervetulleita ovat eri tieteenaloja edustavat niin empiiriset kuin teoreettiset tutkimukset.

Työryhmän ohjelma:

Esitys 20 minuuttia, minkä jälkeen 10 minuuttia aikaa keskustelulle

Torstai 15.15–17.45	17.15	Sulevi Riukulehto & Katja Rinne-Koski: Mikä tekee kodista kodin? Kolmannen iän ihannekoti maaseudulla
15.15 Pertti Rannikko: Maaseudun näkymätön väestö	Perjantai 8.30–9.30	
15.45 Majja Halonen: Kuvauksia arkielämästä erämaisessa ympäristössä	8.30 Maarit Sireni: Kodin liikkuvat rajat	
16.15 Majja Lundgren: Kyläasiamies muuttuvan toimintaympäristön rajapinnoilla	9.00 Piia Iivonen: Arjen matkaa maaseudulla – tutkimusalueena Pöytyä ja Mynämäki	
16.45 Matti Mäkelä: Tuntematon talonpoikaistalo		

Pertti Rannikko, Itä-Suomen yliopisto, Historia- ja maantieteiden laitos

Maaseudun näkymätön väestö

Vapaa-ajan merkityksen kasvu ihmisten elämässä ja yhteiskunnassa on tuonut maaseudulle monenlaista toimintaa ja uusia liikkujia. Entistä useampi maaseudulla ja luonnossa liikkujia on vapaa-ajan asuja, matkailija, retkeilijä, metsästäjä tai kalastaja. Erityisesti syrjäisellä maaseudulla täyttävät ja tuottavat erilaiset liikkuvat ryhmät kasvavan osan maaseututalasta ympärivuotisten asukkaiden vähetessä. Pohjoismaiset vapaa-ajan asumisen tutkijat puhuvat vapaa-ajan asujista maaseudun näkymättömänä väestönä, koska mökeillä käyntien määristä ja käyttötavoista ei ole tarkkoja tietoja kenelläkään. Käsite sopii mielestäni kuvaamaan vielä paremmin matkailijoita, retkeilijöitä, metsästäjiä, kalastajia ja muita vastaavia maaseudulla liikkuvia ryhmiä. Maaseudun näkymätön väestö koostuu omaleimaisista ekososiaalisista ryhmistä, jotka kiinnittyvät eri tavoin luontoon ja paikalliseen kulttuuriin. Yleensä nämä ryhmät eivät ole kovin kiinteä osa paikallisyhteisöä, joten niiden liikkeistä ja määristä ei ole tarkkaa tietoa sen enempää paikallisilla asukkailla tai viranomaisilla kuin liikkujilla itselläänkään. Brittimaantieteilijä Doreen Masseytä mukailien syrjäistä maaseu-

tua voisi nykyisin luonnehtia eriaikaisten polkujen risteyspaikaksi, joissa eri asioilla liikkuvien jäljet menevät ristiin.

Maaseudun väestömäärän kuvaaminen vain kirjoilla olevien perusteella johtaa helposti siihen, että maaseudun väestökehitystä ja houkuttelevuutta asuinympäristönä kuvataan todellisuutta synkempänä. Pysin puheenvuorossani hahmottelemaan vapaa-ajan viettäjiä tutkimiselle tutkimustapaa, joka auttaa arvioimaan heidän merkitystään syrjäisen maaseudun kehitykselle. Nimitän tutkimustapaani pienten lukujen maantieteeksi, koska se tuo näkyväksi vähäväkisten alueiden kehityskulkuja, jotka jäävät tavanomaisissa tilastotarkasteluissa piiloon. Esittämäni havainnot ovat peräisin Itä-Suomen syrjäiseltä maaseudulta, erityisesti vuonna 1973 alkaneesta Sivakka-Rasimäki -tutkimushankkeesta, jossa parhaillaan on menossa viides vuosikymmen ja viides kenttätyövaihe.

Tulkintani maaseudusta toiminnallisesti ja sosiaalisesti eriytyvinä maaseutupaikkoina haastaa paitsi kyläkeskeisen maaseutuajattelun myös perinteisen näkemyksen maaseutumaisemasta maalaistalojen ja

peltojen hallitsemana näkymänä. Kriittisen tarkastelun kohteeksi joutuvat myös suomalaisen maaseu-

tupolitiikan korostama paikkaperusteisuus sekä aluelautakunnat lähidemokratian toteuttajina.

Maija Halonen, Itä-Suomen yliopisto, Karjalan tutkimuslaitos

Kuvauksia arkielämästä erämaisessä ympäristössä

Tutkimuksen asumisen ja yrittämisen paikkoina ovat kaksi Lieksan itäisellä rajaseudulla sijaitsevaa kylää lähiympäristöineen. Kylien kasvu juontui metsätyön tarpeesta ja pientilamallisesta asumisesta, joihin pohjannut elämäntapa murtui metsäteollisuuden rakennemuutoksen laukaisemana ja jatkui kaupungistumisen myötä. Kaupungin edustajien näkökulmasta kyseiset kylät eivät ole erityisen vireitä, mutteivät ihan niitä kaikkein autioituneimpiaakaan reuna-alueita. Toista kylää kuvaillaan pienimuotoisen matkailuyrittäjyyden perusteella monipuolisemmaksi, toista puolestaan pikemminkin uneliaan oloiseksi läpikulkukäytäväksi. Satunnaisista uusista asukkaista huolimatta kylille on leimallista sekä väestön että palveluiden väheneminen. Tässä mielessä harvaan asutut tutkimuskohteet eivät eroa muista vastaavista paikoista merkittävällä tavalla.

Tutkimuksessa on selvitetty, miksi kylissä halutaan edelleen elää – asua ja yrittää – sekä millaisia elinmahdollisuuksia asukkaat ovat kylistä löytäneet. Tutkimuksen aineisto koostuu kylissä pysyvästi asuvien asukkaiden haastatteluista. Tutkimuskylien asukkaita yhdistävimpänä ja toisaalta myös muihin asuinpaikkoihin erottelevimpana ominaispiirteenä on elinpaikkaa ympäröivä tietynlainen erämaatyypinen luontoympäristö. Se mahdollistaa kaupunkiympäristöstä ja monista muista maaseuduista

poikkeavan mahdollisuuden lähielinpiirin arkipäiväiseen hyödyntämiseen. Haastateltavat arvottavat ja hyödyntävät tätä ympäristöä monin eri tavoin – talouteen, virkistykseen, luonnonsuojeluun, ruuan hankintaan ja näiden kaikkien sekamuotoisuuteen nojaten. Yhdelle siistit mäntymetsät edustavat parhainta metsän hyötykäyttöä, toiselle metsien erilaiset reitistöt tarjoavat virkistäviä kulkumahdollisuuksia, kolmannelle takapihalta aukeava järvi mahdollistaa hetken lepotauon kesken työpäivän, neljäs saa järvestä kalaa ja mättäiltä marjoja.

Haastatellut asukkaat ovat kukin omanlaisiansa yksilöitä eivätkä he edusta elintavoiltaan ja elämäntyyliältään jotain tiettyä kaikille kyläläisille ominaista tyyppiä. Haastateltavat voisi olemustensa ja arkielämän kuvaustensa perusteella yhdistää pikemminkin johonkin muuhun heitä kuvaavaan viitekehukseen. Esimerkiksi haastateltavien ikä, työmuoto, koulutus, harrastus, elämäntavot tai tietty elämänvaihe vaikuttavat määrittävän heitä enemmän kuin se missä he asuvat. Tässä mielessä tutkimuskylien asukkaiden arjen kertomukset eivät edes ole asuinpaikan perusteella erityisen tuntemattomia vaan hyvinkin samankaltaisia kuin missä tahansa muualla samaan viitekehukseen kuuluvien ihmisten arkielämän kuvaukset.

Maija Lundgren, Turun yliopisto, Kansatiede

Kyläasiamies muuttuvan toimintaympäristön rajapinnoilla

Suomalaista maaseutua ja kyläyhteisöjen sosiokulttuurista ympäristöä ravistelevat nykypäivänä voimakkaat muutoksen ja murroksen paineet. Valta-kunnallisessa maaseutupoliittisessa keskustelussa nousevat väistämättä esiin virkamiesten sekä maa-

seudun alueellisessa ja paikkaperustaisessa kehittämistyössä sekä Suomen Kylätoiminta ry:n alaisuudessa vaikuttavien maakunnallisten, seutukunnallisten sekä kunnallisten kyläasiamiesten lisääntyvä huoli maaseutukylien autioitumisesta, infrastruk-

tuurin katoamisesta sekä kyläläisten sosiaalisen vuorovaikutteisuuden ja yhteisöllisen kylätoiminnan näivettymisestä.

Valmisteilla olevaan suomalaista kyläasiamiestoimintaa käsittelevään väitöskirjatutkimukseeni sekä empiirisiin tapausesimerkkeihini liittyen keskityn tässä esitelmässäni tarkastelemaan pääasiassa maakunnallisten kyläasiamiesten asiantuntijuuden ja toimenkuvan rakentumista sekä niiden merkitystä maaseudun ja kyläyhteisöjen paikkaperustaisessa kehittämisessä. Tarkastelen erityisesti kyläasiamiesten monitasoisten toimintaympäristöjen muuttamista yhteiskunnallisten rakennemuutosten keskellä ja paikkaperustaisen kehittämistyön muospaineissa. Kyläasiamiehet toimivat suomalaisella kylätoimintakentällä muun muassa monialaisina kehittäjinä, neuvonantajina, uuden informaation välittäjinä ja sosiaalisten yhteistyöverkoston rakentajina kuntien edustajien ja kyläläisten välillä. Kyläasiamiehet ovat mukana erilaisissa työryhmissä ja he rohkaisevat kyläläisiä tarttumaan konkreettisiin kehittämistoimiin kylien palveluiden ja paikallisen elämänlaadun parantamiseksi.

Kyläasiamiehet joutuvat nykypäivänä kohtaamaan kuitenkin usein tilanteita, joissa esimerkiksi kyläläisten ja kunnan edustajien kehittämissuunnitelmat paikallisen kylän puolesta ovat ristiriidassa keskenään. Kyläasiamiesten näkökulmasta merkittäviä tekijöitä ovat tällöin paikallisen ajattelutavan ja yhteisön toimintatapojen tunteminen sekä tunnistaminen. Paikkaperustaisessa kehittämistyössä tärkeässä roolissa on nimenomaan alueiden, paikkojen ja kylien välinen vuorovaikutus sekä kyläläisten elämänlaadun parantaminen. Paikkaperustainen kehittäminen nojaa paikallisten voimavarojen tunnistamiseen ja hyödyntämiseen huomioiden paikalliset tarpeet sekä erilaisten toimintaympäristöjen muutokset.

Kyläasiamiehet sukkuloivat maaseudun paikallisen kehittämistyön solmukohdissa ja joskus tunteuttomillakin rajapinnoilla luoden sosiaalisia verkostoja ja pyrkien vahvistamaan yhteisöllisyyttä, kylätoimintaa ja elinvoimaisuutta maaseudun kylissä eri puolilla Suomea.

Matti Mäkelä, Helsingin yliopisto, Ruralia-instituutti

Tuntematon talonpoikaistalo

Vanhasta rakennuskannastamme valtaosa on maaseutumme vanhoja rakennuksia. Suuri osa näistä rakennuksista kantaa sukutilojen ja alueen paikalliskulttuurin vahvaa perintöä. Yksilötasolla näitä rakennuksia asuttavat yleensä vanhat eläkeläispariskunnat. Onneksi lukuisat nuoret perheet tuntevat kiinnostusta juuriin ja maaseutuasumiseen. Keskitämiskehitys ei valitettavasti edesauta perinteisen rakennuskannan säilymistä. Pohjoiselle havumetsävyöhykkeelle tyypillinen hirsirakentaminen on ollut maallemme tyypillistä rakentamista myös kaupungeissa. Vielä vuonna 1747 Turun ja Gävlen välisellä Pohjanlahden rannikolla ei ollut yhtään yksityistä kivistä tehtyä kaupunkitaloa.

Suomen maaseudun talonpoikaista rakennuskantaa tutkittiin ennen sotia ja vielä 1950-luvulla. Sen jälkeen suomalaiset talonpoikaistalot ja niiden rakentamisessa vallinneet periaatteet aktiivisesti unohdettiin. 1970-luvulla ARAVA-lainoituksen säännöt johtivat siihen, että toimiva vanha asuinrakennus jätettiin korjaamatta ja viereen rakennettiin

ajanmukainen tiilitalo, jota lainoitettiin. Kehitysväestön siivittämänä perinteiset talonpoikaistalot pyrittiin muuttamaan uusien, teollisen rakentamisen periaatteiden mukaisiksi. Tämä usein aiheutti vanhan rakennuksen tuhoutumisen. Samaan tapaan tämänhetkiset energiasäädökset pyrkivät muuttamaan perinteisten talonpoikaistalojen toimivuutta. Huomattava osa talonpoikaistaloistamme on rakennettu ennen Suomen teollistumista, aikaa hyvin kestävien ja ekologisten periaatteiden mukaan.

Muutos näkyy etenkin talonpoikaistalojen sisätiloissa. Vaikka muutoksia perustellaan usein asumismukavuudella, vaihdetut rakennusosat eivät useinkaan vaikuta siihen millään tavalla. Talonpoikaistaloa siirrettäessä uusien rakennussäädösten mukainen ikkunoiden vaihtaminen tai eristepaksuuksien huomattava kasvattaminen muuttaa talon toimintaa oleellisesti. Kulttuurirakennuksen arvo on talon alkuperäisosissa, eikä eristekerroksissa. Samaan tapaan määräytyy antiikkihuonekalun arvo. Jos maalautat alkuperäismaalautun talonpoikaishuo-

nekalun uudestaan, maksat ensin laskun, esineen historiallinen arvo tuhoutuu ja rahallinen arvo puollittuu. Erilaisten rakennustapojen diversiteetti on säilytettävä, etenkin kun on kyse omasta kulttuuriperinnöstämme.

Kiinnostus perinnerakentamista kohtaan on kasvanut viime aikoina huomattavasti. Terveellinen

asuminen, ekologisuus ja rakennusosien kierrättäminen kiinnostavat juuri tämän päivän ihmisiä. Perinteisten talonpoikaistalojen tutkiminen avaa huomattavasti mahdollisuuksia myös tämän päivän rakentamiseen. Tutkimus tekee omasta perinteestä myös vähemmän tuntematonta.

Sulevi Riukulehto, Helsingin yliopisto, Ruralla-instituutti

Katja Rinne-Koski, Helsingin yliopisto, Ruralla-instituutti

Mikä tekee kodista kodin? Kolmannen iän ihannekoti maaseudulla

Väestön vanhetessa aktiivisen työiän ja myöhäisen vanhuuden välinen ajanjakso, ns. kolmas ikä, on nousemassa yhä merkittävämmäksi keskustelunaiheeksi. Kolmatta ikää elävien valinnat vaikuttavat yhteiskuntaan kokonaisvaltaisesti, myös suomalaisen maaseudun tulevaisuudenkuvaan.

Helsingin yliopiston Ruralla-instituutissa toteutetussa Kolmannen iän kotiseutukokemukset asumisessa -hankkeessa selvitettiin kolmannen iän edustajien näkemyksiä asumisesta, kodista ja kotoisuudesta. Millaisia asumiseen liittyviä näkemyksiä ja

tarpeita maaseudun ikääntyvillä asukkailla on, miten he jäsentävät kotia ja asumistaan, ja millaisia asioita he haluavat siihen liittää? Mitä pelätään? Aineisto muodostuu neljästä virikekeskustelusta sekä eläytymistehtävistä. Aineistossa erottui kymmenkunta kotoisuutta luovaa tekijää, joiden perusteella rakennettiin kuudesta pääluokasta koostuva ihannekodin malli. Kodikkuuden tärkeimmiksi tekijöiksi osoittautuivat ihmissuhteet sekä asioiden hallittavuus ja omaehtoisuus.

Maarit Sireni, Itä-Suomen yliopisto, Karjalan tutkimuslaitos

Kodin liikkuvat rajat

Koti on käsite, johon liitetään usein mielikuvia omasta paikasta, yksityisyydestä, paikallaan pysymisestä, pysyvyydestä ja säilyttämisestä. Toisaalta se voidaan ymmärtää myös dynaamisena ja liikkuvana tilana, joka ei ole koskaan valmis. Koti on prosessi, joka muotoutuu koko ajan uudelleen asukkaiden ja ympäristön vuorovaikutuksessa. Ihmiset rakentavat kotia sekä asumisen tapahtumassa että mielissään. Sillä ei ole pysyvää merkitystä, vaan kodin/kotien merkitykset muuttuvat ajan myötä.

Tarkastelen esityksessäni kotia eräänä ”maaseudun tuntemattoman arjen” tilana. Ymmärrän sen sosiaalisesti tuotettuna, muuttavana ja rajattomana tilana. Havainnollistan käsitteellistä pohdintaani haastattelu- ja havainnointiaineistolla, jonka olen

kerännyt Rasimäen kylästä Pohjois-Karjalasta. Rasimäki on asutuskylä, josta muodostui sodan jälkeen uusi kotipaikka Suojärveltä muuttaneille siirtokarjalaisille. Pääosa kylän nykyisistä pysyvistä tai osa-aikaisista asukkaista on heidän jälkeläisiään. Kylän historian vuoksi aineisto tarjoaa kiinnostavan mahdollisuuden tarkastella useita rinnakkaisia ja toisiaan seuraavia, uusia ja vanhoja koteja.

Keskityn esityksessäni konkreettisiin kodiksi tekemisen prosesseihin. Kiinnekohtanani ovat kodin ja pihapiirin fyysiset elementit, joilla asunnosta – tyyppitalosta raiviolla tai pientilasta tyhjentyvässä pohjoiskarjalaisessa syrjäkylässä – tehdään oma koti. Tällaisia elementtejä voivat olla esimerkiksi valokuvat, tekstiilit, huonekalut ja muut käyttöesineet.

Kodin esineillä sekä kerrotaan itsestä toisille että vahvistetaan omaa käsitystä itsestä. Esineillä luodaan myös yhteenkuuluvuutta (hajallaan ja etäällä toisistaan asuvien) ihmisryhmien sisällä. Tavaroilla,

kuten ikoneilla, voidaan vahvistaa siteitä vanhaan kotiin, joka jatkaa olemassaoloaan ihmisten mukana. Tässä mielessä koti on rajaton ja kaikkialla.

Piia livonen, Turun Ammattikorkeakoulu, Kestävän kehityksen oppiaine

Arjen matkaa maaseudulla – tutkimusalueena Pöytyä ja Mynämäki

Työ, koulu, asiointi, harrastukset ja ystävien tapaamiset ovat osa ihmisten arkea, jonka edellytyksenä on liikkuminen paikasta a paikkaan b. Arjen sujuvuutta ja liikkumista helpottaa, mikäli päivittäisessä elämässä tarvittavat palvelut ja toiminnot sijaitsevat lähellä tai ovat muuten hyvin saavutettavissa. Liikkuminen maaseudulla nojautuu pääosin oman auton varaan. Kuntaliitoksessa hallinnon palveluja saatetaan keskittää, tai palveluihin saattaa kohdistua muita muutospaineita, joilla voi olla vaikutuksensa maaseutuasukkaiden liikkumiseen ja liikkumistarpeisiin.

Mitä palveluja eri elämänvaiheissa olevat maaseutuasukkaat käyttävät, mistä palvelut haetaan, millä keinoin ja miksi? Muuttuuko maaseutuasukkaan liikkuminen tai liikkumistarve kuntaliitoksen myötä? Muun muassa näihin kysymyksiin on haettu vastauksia opinnäytetyössäni ”Arjen matkaa maaseudulla”. Lisäksi työssä on tutkittu kuntien yhdistymisen myötä tapahtuneita muutoksia kuntapalveluissa.

Keskityn esitelmässäni esittelemään opinnäytetyön tuloksia asukkaiden arjen liikkumisen ja palvelujen käytön näkökulmasta. Esittelemäni tulokset pohjautuvat 13 maaseutuasukkaan haastatteluun, jotka tehtiin vuosien 2010–2011 välisenä aikana.

Opinnäytetyön tutkimustulosten mukaan arjen matkoja varsinaissuomalaisella maaseudulla määrittelivät liikkumismahdollisuuksien lisäksi ihmisten työpaikkojen sijainti samoin kuin arvot ja asenteet. Päivittäin tarvittavia asiointeja hoidettiin osin työmatkojen varrelta. Lähellä sijaitsevat palvelut kui-

tenkin nähtiin tärkeiksi ja niitä haluttiin käyttää myös silloin, kun työelämä suuntautui oman kunnan rajojen ulkopuolelle ja ne sijaitsivat työmatkoihin nähden väärässä suunnassa. Kuntarajoja yllettiin myös vapaa-ajan vieton ja ostosten perässä, lähdettäessä ”tuulettumaan”.

Harrastuksissa suosittiin läheisyys-periaatetta. Erikoistuneempia harrastus- ja muita palveluja haettiin läheisistä kaupungeista. Ostos- ja asiointimatkoissa korostui suunnitelmallisuus. Kun liikkeelle lähdettiin, hoidettiin samalla kertaa useampia toimia tarpeen mukaan. Kylämatkan tai kaupassa käynnin yhteydessä toimitettiin samalla kertaa pankki-, posti-, apteekki- ja terveyskeskusasioinnit.

Oman auton omistaminen nähtiin arjen sujuvuuden kannalta ehdottomaksi. Iäkkäimpien autottomien haastateltujen liikkumistarpeet olivat vähäisiä. Kerran viikossa kutsutaksin tai palvelusetelin avulla saavutetut ostos- ja asiointimatkat nähtiin riittäviksi. Enempää ei koettu tarvittavan, elämään maaseudulla oltiin tyytyväisiä.

Kuntaliitoksen ei nähty vaikuttaneen palvelujen käyttöön tai liikkumiseen haastateltujen mukaan juuri millään tavalla. Huomioitavaa kuitenkin on, että tutkimusalueiden kuntaliitokset ovat kahden maaseutumaisen kunnan liitoksia: suuri osa palveluista säilyi yhdistymisen jälkeen lähes ennallaan eikä esimerkiksi kuntaliitoksessa tehty hallinnon palvelujen keskittäminen ollut haastateltujen arjen kannalta olennaista, sillä näiden palvelujen tarve koettiin vähäiseksi.

TYÖRYHMÄ 3:

Monikulttuurinen maaseutu

Koordinaattorit:

Sami Tantarimäki, suunnittelija, FT,
Turun yliopiston Brahea-keskus,
040 760 1017, sami.tantarimaki(at)utu.fi

Elli Heikkilä, tutkimusjohtaja, FT,
Siirtolaisuusinstituutti,
elli.heikkila(at)utu.fi

Sirkka Komulainen, tutkimuspäällikkö, FT,
Kymenlaakson ammattikorkeakoulu,
sirkka.komulainen(at)kyamk.fi

Maaseudulla näkyy kaupungeissa tuttu ja tutkittu yhteiskunnan monikulttuurisuuden lisääntyminen. Kaupungissa monikulttuurinen yhteiskunta saattaa näyttää selkeästi erilaiset kasvonsa, mutta maaseudulla vaikutelma monikulttuurisuudesta on vielä päällisin puolin positiivinen niin uutisoinnissa kuin yhteisöjen ja ulkomaalaistaustaistenkin kokemuksissa. Onko arki kuitenkaan näin auvoista?

Maaseudulla ilmiö on yhä uusi ja varsin näkymätön, mutta enenevässä määrin muutotappion ja vanhenevan ikärakenteen kunnissa ollaan aidosti kiinnostuneita ulkomaalaistaustaisesta väestöstä asukkaina ja palveluiden turvaajina. Mikä on aito tahtotila muutokseen? Entä minkälainen on kulttuurien välisen osaamisen taso kunnissa?

Maaseudulla asuu jo nyt eri perustein ja eri

kulttuureista saapunutta ulkomaalaistaustaista väestöä, joka täytyy ottaa huomioon niin peruspalveluiden kuin arjen sujuvuuden osalta. He ovat osaamista ja näkemystä omaava voimavara, mikä tulee tiedostaa toimialasektorit ylittävänä tavoitteena niin kunnan kehittämisen kuin valtakunnan tason maaseudun kehittämisen linjauksissa. Maaseudulla tarvitaan tuottavaa työikäistä väestöä, mutta mitkä ovat todelliset houkuttimet ulkomaalaistaustaisen väestön varalle? Työpaikat, yhteisöllisyys, mahdollisuus yksilöllisempään elämään kuin kaupungeissa? Vai jäädäänkö asumaan aivan muista syistä?

Työryhmässä halutaan herätellä keskustella monikulttuurisen maaseudun haasteista ja ongelmista, kokemuksista ja mahdollisuuksista, ratkaisusta ja uusista näkökulmista.

Työryhmän ohjelma:

Esitys 20 minuuttia, minkä jälkeen 10 minuuttia aikaa keskustelulle

Torstai 15.15–17.00		16.15	Suvi Kaljunen: "Ihmisellä pitää olla jonkinlainen yhteisö, johon kuulua"
15.15	Elli Heikkilä: Maahanmuuttajien kotoutuminen maaseudulle – näkökulmia ulkomaille ja kotimaahan	17.00	Colin R. Johnson: Misplaced affections: history, narrative and the future of rural queer life in post-industrial societies
15.45	Sirkka Komulainen: Mitä iloa maaseudusta on maahanmuuttajalle? Suomi ja muun maailman diskurssit		

Elli Heikkilä, Siirtolaisuusinstituutti

Maahanmuuttajien kotoutuminen maaseudulle – näkökulmia ulkomaille ja kotimaahan

Muuttoliiketutkimuksen piirissä tiedetään, että maahanmuuttajia sijoittuu hyvin paljon kaupunki-maisiin ympäristöihin, mutta vähemmälle huomiolle on jäänyt se, että osa muuttovirrasta suuntautuu nimenomaan maaseudulle. Tunnettua on, että Yhdysvalloissa Meksikosta ja muualta Latinalaisesta Amerikasta tulleita on sijoittunut laajoille maaseutualueille, missä maatalouden piirissä on ollut kysyntää työvoimalle. Myös Euroopassa esimerkiksi Espanjassa ja myös meillä Suomessa on ollut kovasti kysyntää maaseudun ammatteihin, joihin ei kantaväestön nuorisoa ole saatu värvättyä, johtuen muun muassa kouluttautumisesta erityyppisiin ammatteihin.

Paikallisyhteisöt ovat ne, jotka vastaanottavat maahanmuuttajia ja ne ovat luonnollisesti sensitiivi-

simpiä maahanmuuton vaikutuksille. Maaseutualueet eroavat siinä, miten ne ottavat vastaan maahanmuuttajia. Kantaväestön lämmin ja tervetullut vastaanotto voi helpottaa integroitumista työmarkkinoille, paikallisiin kouluihin, yhteisön organisaatioihin ja muihin sosiaalisiin instituutioihin. Maahanmuuttajat uusina tulokkaina maaseudulle tuovat usein elinvoimaa, vakautta ja uutteruutta, jotka synnyttävät uutta elämää alueille, jotka muuten voisivat näivettyä. Keskeistä on myös maahanmuuttajan oma yksilökohtainen motivaatio integroitumisessa ja se, missä määrin hän tuntee uuden paikan kodikseen. Integraatioprosessi on siten kaksiosuinen, joka kytkee niin vastaanottavan yhteisön kuin maahanmuuttajat itsensä.

Mitä iloa maaseudusta on maahanmuuttajalle? Suomi ja muun maailman diskurssit

Kaupungeissa tuttu ja tutkittu yhteiskunnan monikulttuurisuuden lisääntyminen näkyy tätä nykyä myös suomalaisella maaseudulla. Viime vuosina monikulttuurisuudesta – kansainvälisiä trendejä seuraten – on muodostunut ’tilastollinen muuttaja’ eriytymistutkimuksessa sekä mielipiteitä jakava keskustelunaihe arkipuheessa sekä mediassa, etenkin suuremmissa kaupungeissa. Kun ulkomaalaistaustaisia perheitä muuttaa/sijoitetaan maaseudulle, voidaan kysyä, heijastelevatko samanlaiset puheaiheet myös kylillä. Tällöin kysytään, mitä merkityksiä monikulttuurisuudella on kylän toimintojen suhteen.

Maahanmuuttoon liittyvässä retoriikassa on karkeasti jaoteltuna kahdenlaisia argumentteja: humanitäärisiä ja taloudellisia. Argumentteja ja käsitteistöjä on hyvä avata, sillä sekä arkipuheessa että mediassa ne usein kärjistyvät ja sekoittuvat. Aiempi tutkimus suomalaisista diskursseista monikulttuurisuuteen on osoittanut, että merkitykset ja vaikutukset saattavat olla joko konkreettisia kokemuksia tai silkkoja ennakko-olettamuksia. Tiedon puutetta kansalaisten keskuudessa ei voi sivuuttaa, sillä esimerkiksi rodullisen tasa-arvon suhteen Suomi ei ole näyttäytynyt parhaassa valossa Euroopan Komission viimeaikaisten uutisten mukaan.

Maaseudulla – kuten kaupungeissakin – tarvitaan tuottavaa työikäistä väestöä, mutta millaisia

realiteetteja tämän toiveen taustalla on edellä mainittujen argumenttien ja yleisten ehtojen, esimerkiksi suhdannevaihteluiden, suhteen? Missä määrin huomioidaan erilaiset maahanmuuton syyt ja muuttajien statukset, jotka vaikuttavat asumisen ja liikkuvuuden suuntiin? Mitkä tekijät vaikuttavat ns. kantasuomalaisten ja muuttajien päivittäiseen vuorovaikutukseen ’kohteessa’: rotu, kieli, kansalaisuus, maahanmuuton syy, vai jokin muu? Missä määrin esimerkiksi pakolaisia vastaanottavilla paikkakunnilla on kulttuurienvälistä osaamista; ja onko sen mahdollinen puuttuminen este hyvälle yhteistoiminnalle? Joitakin hyviä esimerkkejä maahanmuuttajien integraatiosta maaseudulla löytyy yksittäisiltä paikkakunnilta.

Alustuksessa otetaan kriittisesti kantaa edellä esitettyihin kysymyksiin. Ensiksi luodaan lyhyt katsaus maahanmuuttoon liittyvään retoriikkaan yleisesti Suomessa suhteessa kansainvälisiin diskursseihin ja avataan maahanmuuttoon liittyviä käsitteitä. Kysymyksenasettelua ja käsitteistöä havainnollistetaan kahden case-esimerkin kautta, jotka tulevat viimeaikaisista tutkimus- ja kehittämisprojekteista: 1) turvapaikanhakijaperheiden tilanne yhdellä maaseutupaikkakunnalla osana kyläkoulututkimushanketta; ja 2) vanhempien käsityksiä monikulttuurisuudesta lastensa alakouluissa ja Turussa.

Suvi Kaljunen, Maaseudun Sivistysliitto, Itä-Suomen aluekeskus

”Ihmisellä pitää olla jonkinlainen yhteisö, johon kuulua”

Pohjois-Karjalan maaseudun monikulttuurisuutta kartoittava hanke sai alkunsa, kun kylillä kiertäessämme kuulin usein, että kylien yleinen huoli ympäri maakuntaa oli kylätoimijoiden joukon pieneminen. Monissa illoissa pohdittiin, miten saataisiin toimintaan mukaan uusia tekijöitä. Havaitsin myös, että kyläilloissa ja tapahtumissa oli varsin vähän maahanmuuttajataustaisia osallistujia. Kuitenkin Pohjois-Karjalan alueella asuu 5 437 ulkomailla

syntyntä henkilöä, joista vieraskielisiä on 5 107 ja muun kuin suomen kansalaisia 3 654 henkilöä (vuoden 2013 lopussa).

Maaseudun Sivistysliiton Itä-Suomen aluekeskus toteutti ELY-keskuksen tuella Pohjois-Karjalan alueella 10/2012–4/2014 välisenä aikana Maaseutu ja monikulttuurisuus-esiselvityshankkeen, joka kartoitti sekä maaseudulla asuvien maahanmuuttajien valmiuksia ja mahdollisuuksia osallistua kyläelämän

kehittämiseen että maaseudun toimijoiden valmiuksia ottaa vastaan ja hyödyntää alueellaan asuvien maahanmuuttajien osallistumista ja osaamista. Selvitystä tehtiin kyselylomakkeiden ja haastattelujen avulla.

Aineiston perusteella voidaan mm. todeta, että Pohjois-Karjalan maaseudulla asuu maahanmuuttajataustaisia henkilöitä, mutta kyläyhdistysten ja muiden maaseudulla toimivien organisaatioiden toiminnassa heitä ei juuri ole, tai heidän osallistumisen on vähäistä. Moni heistä kuitenkin kaipaa kontakteja kantaväestöön, yhteisöön kuulumisen tunnetta ja mahdollisuuksia vaikuttaa asuinympäristönsä kehittämiseen, ja on myös valmis kantamaan kortensa kekoon. Kylätoiminta olisi hyvä ja luonteva paikka osallistua yhteiseen tekemiseen, ja muutamissa kyläyhdistyksissä onkin jo mukana maahanmuuttajataustaisia aktiiveja.

Monelle toisesta maasta Suomeen muuttaneelle kyläyhdistys on kuitenkin toimijana tuntematon, tai he eivät ole toistaiseksi osallistuneet sen toimintaan: harva kyselylomakkeeseen vastanneesta maahanmuuttajasta tiesi alueensa kylätoiminnasta tai pystyi nimeämään muita alueellaan toimivia yhdistyksiä. Vastaavasti kyselyyn vastanneista kyläyhdistyksistä vain muutama mainitsi toiminta-alueellaan asuvan maahanmuuttajia. Maahanmuuttajilla oli vastausten perusteella kiinnostusta osallistua monenlaiseen toimintaan, mikäli sitä alueella olisi tarjolla. Moni vastaaja mainitsi myös useita eri asioita, joita voisi opettaa tai jakaa muiden ihmisten kanssa. Kyselylomakkeessa kartoitettiin myös maahanmuuttajien ajatuksia kotimaansa ja Suomen maaseudusta.

Colin R. Johnson, Indiana University Bloomington, Department of Gender Studies

Misplaced affections: history, narrative and the future of rural queer life in post-industrial societies

Ever since its founding in the early 1980s, the subfield of scholarly inquiry known as Lesbian, Gay, Bisexual and Transgender (LGBT) history has consistently emphasized the central importance of industrialization as a necessary precondition for the emergence of both distinctive LGBT identities in the modern sense and the predominantly urban sexual subcultures out of which gender and sexual non-conformers' politicized self-awareness initially arose. What scholars of LGBT life often seem to forget,

however, is that industrialization didn't just give rise to factories and cities; it also transformed rural life in much the same way that both urban and rural spaces are currently being transformed by the technologies and capital flows characteristic of the post-industrial age. This presentation considers how historical progressive narratives distort our understanding of the history of gender and sexuality in non-metropolitan contexts and, in so doing, limit ability to imagine a future for queer life in rural settings, or even recognize it in the present.

TYÖRYHMÄ 4:

Maaseudun muuttuvat palvelut

Koordinaattorit:

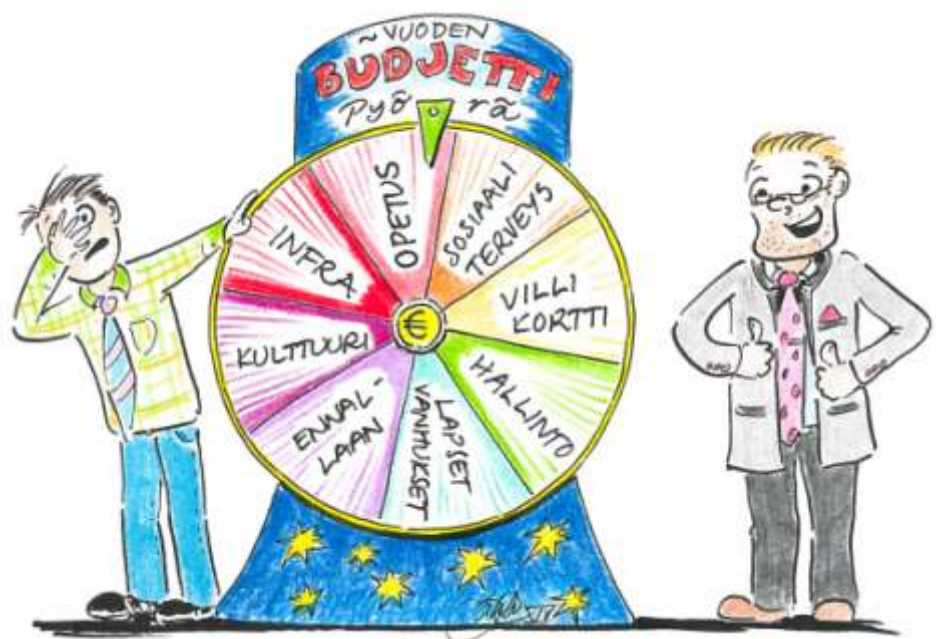
Mari Kattilakoski, projektitutkija, YTL,
Itä-Suomen yliopisto, Karjalan tutkimuslaitos,
050 449 4896, mari.kattilakoski(at)uef.fi

Arja Kilpeläinen, yliopisto-opettaja, HTM,
Lapin yliopisto, Sosiaalityö,
040 530 0364, arja.kilpelainen(at)ulapland.fi

Julkiset palvelut ovat Suomessa isojen rakenteellisten muutosten kohteena. Palvelurakenteita uudistetaan palvelujen järjestämisen, sisältöjen sekä palveluverkon osalta. Myös palvelujen tuottamistavat monipuolistuvat yksityisen ja kolmannen sektorin kasvattaessa roolia palveluntuottajina.

Palvelujen ja päätöksenteon keskittymiskehitys heijastuu voimakkaimmin maaseutualueille. Palveluissa ja palveluverkossa tapahtuvat muutokset vaikuttavat suoraan ihmisten arjen rakentumiseen ja arjen sujuvuuteen. Aiemmin tuttu arki voi muuttua ihmisille tuntemattomaksi vaihtuvien toimintatapojen myllerryksessä.

Työryhmään toivotaan esityksiä palveluissa tapahtuneiden muutosten vaikutuksista maaseutualueille ja sen asukkaille. Millaisia muutoksia palvelujen saatavuudessa ja saavutavuudessa on tapahtunut? Millaisia uusia palveluntuottamistapoja on syntynyt? Kuinka maaseudun palveluissa on kehitetty teknologiaan, liikkuviin ratkaisuihin, eri sektoreiden keskinäiseen yhteistyöhön ja yhteisöllisyyteen perustuvia toimintamalleja? Kuinka kansalaisosallistumisen kehittäminen palveluissa toteutuu maaseudun asukkaiden näkökulmasta?

Työryhmän ohjelma:

Esitys n. 20 minuuttia, minkä jälkeen n. 5 minuuttia aikaa keskustelulle

Torstai 15.15–17.30	16.40	Päivi Kivelä: Miten auttaa syrjässä syrjäytyviä?
15.15 Jouni Kaipainen: Maaseudun palvelujärjestelmän suuri murros?	17.05	Helky Häkli: "Maalaisjärjellä" näyttöön perustuvaa palvelua? – Case Ruppovaara
15.40 Marika Kettunen: Maaseudun SGEI-palveluiden perustelut ja tarve kansalaisnäkökulmasta	Perjantai 8.30–9.30	
16.05 Terhi Halonen & Päivi Harinen: "Ei ole oikein lähteä mutta on seurattava tähteä"	8.30	Heikki Laurikainen: Turvallisuuspalvelut maaseudulla
	8.55	Henrik Hausen: Palvelut ja viihtyminen kuntaliitoskylissä

Jouni Kaipainen, Jyväskylän yliopisto, Kokkolan yliopistokeskus Chydenius

Maaseudun palvelujärjestelmän suuri murros?

Maaseutupolitiikassa on kannettu huolta ns. liitoskuntien palvelutason säilymisestä. Kuntaliitoksen vietyä vallan asukkaat pelkäävät, että liitetty alue autioituu. Julkiset palvelut (kirjasto, koulut, terveyskeskus ym.) ja yksityiset palvelut (apteekki, kaupat ym.) loppuvat yksi kerrallaan. Ratkaisuksi esitetään aluelautakuntia, jotka voisivat budjettinsa rajoissa päättää, miten paikalliset palvelut järjestetään.

Kunnat ovat olleet ylpeitä itsehallinnostaan. Sote-uudistuksen myötä päätösvalta pääosaan rahavirroista katoaa sote-alueille. Koulutuksessa taas haetaan vähintään 500 oppilaan järjestäjätahoja sekä lukioihin että ammatilliseen koulutukseen. Kunnat voivat edelleen olla mukana tuottamassa sote-palveluita ja toisen asteen koulutusta, mutta niillä ei enää ole päätösvaltaa verkoston laajuuden suhteen. Maaseutukunnat muistuttavat liitoskuntien aluelautakuntia, sillä ne voivat enää päättää (rahamääriltään vähäisten) lähipalvelujen organisoinnista.

Kunnat säilyvät kuntalaisten identiteetin ylläpitäjinä. Kun kuntien rooli palveluista vastaavana tahona ohenee, voi syntyä uudenlaista kansalais-toimintaa. Entistä terveemmät ja koulutetummat eläkeläiset voivat pitää auki kirjastojen sivupisteitä.

Eläkeläisistä ei kuitenkaan ole korvaamaan poliisia ja palokuntaa. Osaavia vapaaehtoisia on eniten taloudellisesti pärjävillä alueilla, kun taas köyhien, sairaiden ja syrjäytyneiden asuttamat alueet eivät pysty organisoimaan julkista järjestelmää täydentävää palvelutuotantoa. Maantiede ei suosi maaseudun palveluiden säilymistä.

Telelääketiede ja terveydentilaa seuraavat laitteet auttavat ikääntyviä asumaan entistä kauemmin kotona. Itsepalvelu ei kuitenkaan riitä heikoimmissa kunnossa oleville. Kotipalvelu ei myöskään ole asiakkaille ilmaista, joten pienituloisten voi olla pakko joko elää puutteellisissa oloissa tai siirtyä kaupunkeihin.

Viranomaissäätelyn esitetään turvaavan tasalaatuisten palvelujen tarjoamisen asuinpaikasta riippumatta. Perusoikeusnäkökulma on tärkeä, mutta käytännössä tiukat normit useasti kääntyvät maaseudun palvelujen säilyttämistä vastaan. Päivystysasetus sulkee synnytyssairaalat, jotka eivät pysty huolehtimaan hätäsektioista vuorokauden ympäri.

Sote-alueilla palveluja ostavat kunkin alan ammattilaiset. Ammattiohjat vaativat palvelujen tarjoajilta palvelukuvauksia, laatujärjestelmiä ja refe-

renssejä. Kriteerit suosivat suuria toimijoita. Kansainvälisen ketjun tarjousasiakirjoista ei löydy huomautettavaa, vaikka toiminta usein jättää toivomisen varaa. Maaseudun toimijoilla taas tarjousasiakirjoista löytyy puutteita, mutta toiminta on ihmistä kunnioittavaa.

Ammattiostajat ovat varovaisia tunnustamaan maaseudun vahvuuksiin pohjautuvia toimintamalleja. Portinvartijoilla on valta estää esimerkiksi luontohoivan käyttöönotto. Jos maaseutu tulkitaan asiakkaiden kannalta huonoksi sijaintialueeksi, verovaroilla kustannettavat hoitokodit hyödyttävät ostovoimallaan yksinomaan taajamien asukkaita.

Marika Kettunen, Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmä, Maaseudun elämänlaatuverkosto

Maaseudun SGEI-palveluiden perustelut ja tarve kansalaisnäkökulmasta

Julkinen sektori ulkoistaa palvelutuotantoa yhä enemmän yksityisen ja kolmannen sektorin toimijoille. Yleisesti ajatellaan, että palvelut saadaan hankittua kilpailullisilta markkinoilta toimivaa markkinamekanismia hyödyntäen. Mutta entä jos markkinat eivät syystä tai toisesta toimi? Monilla alueilla maaseudulla tilanne on juuri tämä; yritysmäinen palvelutuotanto on joko heikosti kannattavaa tai kannattamatonta, mistä johtuen toimintaa ei usein ole kilpailuksi asti. Miten kansalaisten tarvitsemat välttämättömät peruspalvelut silloin turvataan?

Yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyvillä palveluilla eli SGEI-palveluilla (EU:sta peräisin oleva termi) tarkoitetaan palveluja, jotka katsotaan niin tärkeiksi, että niiden saatavuus tulee tarvittaessa turvata julkisen palvelun velvoitteella. SGEI-

menettely on tarkoitettu käytettäväksi tilanteissa, joissa markkinat eivät toimi. Jäsenvaltiot voivat itse määritellä omat SGEI-palvelunsa. Niitä voidaan määritellä sekä kansallisella että paikallisella tasolla. Suomessa SGEI-instrumenttia on tähän mennessä käytetty lähinnä kansallisella tasolla. Sen sijaan paikalliset soveltamismahdollisuudet ovat jääneet tuntemattomiksi ja osittain epäselviksi.

SGEI:ssä on oleellista kaksi kriteeriä, joiden molempien pitää täytyä: palvelun yhteiskunnallinen tarkeys ja markkinoiden toimimattomuus. Mitkä palvelut maaseudulla täyttävät nämä kriteerit eli mitkä palvelut voisivat olla SGEI-palveluita maaseudulla? Entä mitkä ovat niiden taustalla olevat tarpeet ja perustelut?

Terhi Halonen, Itä-Suomen yliopisto, Yhteiskuntatieteiden laitos
Päivi Harinen, Itä-Suomen yliopisto, Yhteiskuntatieteiden laitos

”Ei ole oikein lähteä mutta on seurattava tähteä”

Esityksemme liittyy Reunamerkintöjä Hylkysyrjästä -tutkimushankkeeseen, jonka tavoitteena on kuvata, ymmärtää ja tulkita nuorten ja nuorten aikuisten elämää ja arkisia haasteita sellaisilla maamme reuna-alueilla, joita olemme hankkeessamme kutsuneet ”kaksoisperiferiaksi”: itäisen Suomen harvaanasutuilla reunoilla (pikkukylissä tai kuntaliitosten myötä syntyneissä syrjäisissä kaupunginosissa). Olennaisin tutkimushankkeen nuorten arjen maantiedettä raamittava tekijä on kilometrit. Hylkysyrjästä on pitkä matka kaikkialle: kavereiden luo, kou-

luihin, nuorisotiloihin ja työpaikoille.

Tässä esityksessä tarkastelun kohteena ovat nuoret ja nuoret aikuiset sekä heidän kanssaan työskentelevät viranomaiset (esimerkiksi opot, sosiaalityöntekijät, nuoriso-ohjaajat). Esityksessämme kysymme, minkälaisia elämäntilanteita ja arkisia käytännön kompromisseja Hylkysyrjässä asuminen edellyttää ja minkälaisen kompetenssien ja pääomien varassa nuorten arki keskellä ei-mitään rakentuu mielekkääksi.

Päivi Kivelä, Sininauhaliitto

Miten auttaa syrjässä syrjäytyviä?

Erityisesti sivutaajamissa ja haja-asutusalueilla tilaisuudet kohdata sosiaali- ja terveysalan ammattilaisia kasvokkain ovat selkeästi vähentyneet. Ihmisillä on monenlaisia fyysisiä, psyykkisiä ja taloudellisia liikkumisen esteitä hakeutua itsenäisesti etääntyneen avun piiriin. Sosiaaliturvan ja hyvinvointipalveluiden ulkopuolelle tipahtaa kaikkein heikoimmassa asemassa olevia ihmisiä, myös maaseudulla. Usein he ovat niitä, joita eivät tavoita myöskään yhteisöllisyyden ja naapuriavun verkostot.

Esitykseni pohjaa äskettäin julkaistuun Syrjässä syrjäytyneet – Pelon sosiaalipolitiikka ja verkostoyhteistyön mahdollisuudet maaseudulla -tutkimukseen. Tutkimus toteutettiin kuntaliitos- ja yhteistoiminta-alueiden maaseutumaisilla reuna-alueilla Hämeessä, Savossa ja Satakunnassa. Nostan esille paikallisia käytäntöjä, joilla autetaan päihde- ja mielenterveysongelmaisilla ihmisillä eri alojen ammattilaisten yhteistyöllä. Harvaan asutulla maaseudullakin voidaan tehdä etsivää ja julkisten palveluiden piiriin saattavaa työtä sekä kehittää kotiin vietäviä palveluita, ja herätellä niitä täydentävää kansalais-toimintaa ja vertaistukea.

Paikallisilla malleilla voidaan vähentää kyseisten ryhmien heitteelle jäämistä. Luottamukseen perustuva, pitkäjänteinen ihmisen rinnalla kulkeminen mahdollistaa kuntoutumista, ehkäisee elämäntilanteiden kärjistymistä uudelleen ja mahdollistaa itsenäistä asumista myös toimintakyvyltään selvästi rajoittuneilla ihmisillä. Eri asia on, halutaanko näitä malleja kokeilla ja kehittää laajemmin, ja kyetäänkö niiden säilyminen turvaamaan myös jatkossa.

Tämänkin tutkimuksen valossa on selvää, että vaikeista sosiaalisista ongelmista kärsiviä ihmisiä joutuu jatkuvasti ulossuljetuksi julkisin varoin tuotetuista sosiaali- ja terveyspalveluista. Tulokset antavat viitteitä myös siitä, että maaseudulla on osin jo jouduttu luovuttamismielialan valtaan palveluiden tehostamis- ja keskittämiskehityksen edessä. Tuleeko maaseudusta aktiivisten ja toimintakykyisten, itsestään, asuinympäristöstään ja muista yhteisönsä jäsenistä huolehtimaan kykenevien, maaseutu? Miten käy niiden, jotka elävät yhteisön ulkopuolella?

Helky Häkli, Jyväskylän yliopisto, Kokkolan yliopistokeskus Chydenius

”Maalaisjärjellä” näyttöön perustuvaa palvelua? – Case Ruppovaara

Käsittelen esityksessäni erään hyväksi koetun pohjoiskarjalaisen hoivakodin elämää ja toimintatapaa. Perustan tarkasteluni havaintoihin ja haastatteluihin, joita olen tehnyt neljän vuoden aikana. Huomioni on kiinnittynyt toiminnan vetäjien tapaan kuvata palvelua – he nimeävät sen muun muassa maalaisjärjiseksi toimintatavaksi, jossa asioita tehdään karttaen kliinisuuden liiallista korostamista ja laitospaisuutta. Tämäsyrjäisellä Ruppovaaralla sijaitseva hoivakoti on tullut tunnetuksi edelläkävijänä ja omintakeisena palvelupaikkana. Sen lisäksi, että

siellä on luontaisesti sovellettu green care -menetelmää, talo on saanut tunnustusta erityisosaamisesta mm. muistihäiriöiden ja vaikeasti vammautuneiden hoidossa. Palvelu on mitattu onnistuneeksi usealla eri mittarilla, myös taloudellisilla. Tällöin voi katsoa, että toiminta on ns. näyttöön perustuvaa palvelua ja hoitoa.

Pohdin tutkimusmateriaalin valossa, mitä tässä tapauksessa tarkoitetaan käsitteellä maalaisjärki ja miten se liittyy erityisosaamiseen. Kuvaan myös lyhyesti kyseisen hoivakodin saavuttamia tuloksia.

Turvallisuuspalvelut maaseudulla

Turvallisuuspalvelut ovat pääsääntöisesti julkisin varoin tuotettuja. Viime vuosien julkisen talouden ongelmat ovat lisänneet säästöpainetta niin poliisille, rajalle kuin pelastustoimellekin. Täyttä varmuutta säästöjen vaikutuksista ei ole, mutta ainakaan lisää pelastajia tai poliiseja se ei harvaan asutulle maaseudulle tuone.

Harva-alueiden pelastuspalvelut ovat pitkälti sopimuspalokuntien varassa, joiden on muuttoliikkeen seurauksena entistä vaikeampi löytää jäseniä pelastuspalveluita tuottamaan. Toisaalta on hyvä kysyä, mistä turvallisuudentunne syntyy? Perinteisesti maaseutu on koettu kaupunkia turvallisempaa

na asuinympäristönä, jossa naapuriapu ja yhteisöllisyys kukoistavat. Kylien demografiset muutokset, kuten väestön ikääntymien, haastaa pohtimaan, miten yhteisöllinen arjen turvallisuus jatkossa voi? Onko omatoimisen varautumisen ja ennaltaehkäisyn kulttuurista turvallisuuden tunteen vahvistajaksi? Selkeää turvallisuutta ja turvallisuuden tunnetta kansalaisen näkökulmasta selvittävää kyselytutkimusta ei ole tehty. Tulisiko meillä olla tarkempaa tietoa harva-alueella asuvien ihmisten sekä yhteisöjen turvallisuustilanteen ja -tunteen kehittämisestä ja niihin vaikuttavista mekanismeista?

Henrik Hausen, Salon kaupunki

Palvelut ja viihtyminen kuntaliitoskylissä

Salossa tehtiin iso 10 kunnan kuntaliitos viisi vuotta sitten. Kuntaliitoksen jälkeen vuosina 2009–2012 kaupungissa toimi viisi aluetoimikuntaa, jotka tekivät aloitteita kylien ja eri palvelujen kehittämiseksi, esimerkiksi jätevesiosuuskuntia on kaupungin maaseutualueille perustettu useita. Entisten kuntien alueella toimivien kotiseutuyhdistysten, kyläyhdistysten ja kaupungin välillä on jatkunut toimiva yhteistyö.

Nyt Salossa on Kylien Salo -hankkeen avustuksella menossa useita kyläkyselyjä ja tekeillä kymmenen kyläsuunnitelmaa. Hanke on kaupungin hake- ma ja sen puitteissa on myös aktiivisesti jalkauduttu kyliin ja lisätty tiedotusta kylien asioista.

Palveluista eniten keskustelua herättävät koulut, vanhainkodit ja joukkoliikenne. Kuntaliitoksen jälkeen on lakkautettu tai päätetty lakkauttaa seitsemän kyläkoulua, yksi vanhainkoti ja useita linja- autovuoroja. Kirjasto- ja terveystalouksia on supistettu.

Kyläkyselyissä tärkeimmiksi palveluiksi nousevat kyläkoulut, päiväkodit, ikääntyvien palvelut,

kokoontumistilat ja linja-autovuorot. Niissä kylissä, joissa on kesäkahvila, kauppa, kirjasto tms., nekin nähdään tärkeinä.

Perniössä perustettiin osuuskunta Pro Perniö, joka osti entisen kunnantalon. Iso kunnantalo on nyt täynnä yrityksiä, yhdistysten toimistoja ja palveluja. Talossa on kahvila, kuntosali, sauna ja vuokrattavia kokoontumistiloja. Särkisalossa entistä vanhainkotiä kehitetään monipalvelukeskukseksi. Pitäjähdistys ja kaupunki toimivat asiassa yhteistyössä. Kuusi kylää huolehtii nuorisoiiloista, kaikki entiset kuntakeskukset paikallismuseoista, monet kylät uimarannoista ja saunoista. Muun muassa nuorisoiilat ja paikallismuseot hoidetaan yhdistysten ja kaupungin välisillä palvelusopimuksilla.

Kyläkyselyillä kartoitetaan palvelujen, harrastusmahdollisuuksien, maisemien ja kylien ilmapiirin vaikutuksia viihtyvyyteen ja kylän vetovoimaan. Tavoitteena on kylien omaehtoinen kehittäminen, mutta siinä sivussa myös laajojen maaseutualueiden arvo koko kaupungin kehittymisen kannalta tulee punnittua.

TYÖRYHMÄ 5:

Platsbaserad politik – Paikkaperustainen politiikka

Koordinaattori:

Peter Backa, specialsakkunnig,
Landsbygdspolitiska samarbetsgruppen, Identitetsbaserat nätverk,
peter.backa(at)ssc.fi

Platsbaserad politik är den ledande strategin i det nya landsbygdspolitiska helhetsprogramet 2014–2020. Diskussionen om vad platsbaserad politik är och medför har dock inte startat på alvar i Finland. Huvudsaklig frågeställningen: Vad betyder platsbaserad politik i finländsk landsbygds- och regionpolitik på olika nivåer och inom olika sektorer?

Frågeställningar:

- Signalementet på platsbaserad politik
- Fördelarna och nackdelarna – internationella erfarenheter
- Fördelarna och nackdelarna inom olika sektorer
- Kommunens roll, som en del i en nationellt platsbaserad politik och/eller som utvecklingsaktör inom sitt område
- Governance, Triple Helix och smart specialisering i förhållande till plats-baserad politik
- Den representativa, den direkta och när-demokratin i förhållande till plats-baserad politik

Paikkaperustainen politiikka on johtava strategia uudessa maaseutupoliittisessa kokonaisohjelmassa vuosille 2014–2020. Tosin keskustelu sen tarkemmasta sisällöstä ei ole kunnolla alkanut Suomessa. Mitä siis tarkoittaa paikkaperustainen politiikka suomalaisessa maaseutu- ja aluepolitiikassa eri tasoilla ja eri sektoreilla?

Käsiteltäviä kysymyksiä:

- Paikkaperustaisuuden tuntomerkit
- Hyviä ja huonoja puolia – ulkomaisia esimerkkejä
- Hyviä ja huonoja puolia eri sektoreilla
- Kuntien rooli osana kansallista paikkaperustaista politiikkaa ja/tai kehittäjänä omalla alueellaan
- Governance, Triple Helix ja älykäs erikoistuminen suhteessa paikkaperustaiseen politiikkaan
- Edustuksellinen, suora vaikuttaminen ja lähidemokratia suhteessa paikkaperustaiseen politiikkaan

Työryhmän ohjelma:

Esitys 20 minuuttia, minkä jälkeen 10 minuuttia aikaa keskustelulle

Torstai 15.15–17.30	17.15	Martta Ylilauri: Green Care -toiminta maaseutualueiden paikkaperustaisessa kehittämisessä
15.15 Peter Backa: Frågor kring platsbaserad politik		
15.30 Ilkka Luoto: Lähtökohtia paikkaperustaiseen ajatteluun	Perjantai 8.30–9.30	
16.00 Annukka Mäkinen: Paikkaperustaisuus ja alueellinen kehittäminen	8.30 Päivi Pylkkänen: Leader-strategialuonnoksista paikkaperusteiseen oppimiseen	
16.30 Pekka Kettunen: Paikkaperustainen politiikka: kriittinen tarkastelu	9.00 Yhteenveto – mitä pitäisi tehdä?	

Peter Backa, SFV Bildning

Frågor kring platsbaserad politik

Platsbaserad politik har satts som ett rättesnöre för de kommande årens landsbygdsutveckling. För att detta skall få någon praktisk betydelse måste begreppet klarläggas. Därtill är det viktigt att klarlägga vad en implementering av platsbaserad politik skulle innebära. På vilket sätt är en platsbaserad politik annorlunda och vilka förändringar i strukturerna krävs? Vilka delar av den offentliga verksamheten bör inte genomföras platsbaserat? Anförandet strävar till att peka på frågor kring detta, synliggöra några av de konflikter som uppstår samt lyfta fram behov av nya metoder.

Platsbaserad politik i förhållande till den nu rådande synen på jämlikhet i statlig och kommunal verksamhet är en central konflikt. Den vedertagna åsikten är för närvarande att det offentliga om möjligt skall behandla alla individer lika. Den platsbaserade synen är att ett dylikt platsblint synsätt inte leder till jämlikhet mellan individer eftersom platsen är så avgörande för vilken effekt en åtgärd får på individnivå. Detta är en diskussion som ur

en litet annan synvinkel också innefattar dikotomin centralisering – decentralisering.

Den officiella indelningen i kommuner, landskap, vårddistrikt osv. avgränsar ofta inte platser i den mening som en platsbaserad politik förutsätter. Dessa gränser bygger i för hög grad på administrativ funktionalitet, geografiska förhållanden och social gemenskap ges inte tillräcklig tyngd. Hur skall en plats definieras? Framförallt vem skall definiera?

Den sociala gemenskapen är ett Gemeinschaft som fungerar enligt andra principer än en administrativ enhet. Hur skall detta hanteras av t.ex. stat och kommun med sina reglerade Gesellschaft-strukturer?

Demokratins redskap måste diskuteras. Det är inte ändamålsenligt eller ens möjligt att bygga upp ett representativt demokratiskt system för varje plats, samtidigt som varje plats måste representeras i det egna utvecklingsarbetet. Hur ser en ”platsdemokrati” ut? Hur kan den legitimeras?

Lähtökohtia paikkaperustaiseen ajatteluun

Paikkaperustainen politiikka on saanut ajankohtaisen nosteensa EU:n linjauksien seurauksena. Kuluvana vuonna paikkaperustainen kehittäminen on määritelty myös kansallisen maaseutupoliittisen kokonaisohjelman yhdeksi kantavaksi periaatteeksi. Suomalaiselta yhteiskunnalta puuttuu yhteiskunnan eheyttä edistävä alueet huomioiva strategia. Yksi ilmeinen syy tähän on se, että yhteisöaluepolitiikan alue- ja paikkaperustainen lähestymistapa on itsessään ristiriitainen. Se nojaa ideologisesti makrotalouden mittareita kunnioittavaan kilpailukykyyn, mutta kuitenkin samalla alueellisiin ja paikallisiin vahvuuksiin, instituutioihin sekä kansalaisyhteiskuntaan. Määritelmällinen väljyys ja ilmeinen tulkinnanvaraisuus ovat jättäneet epäselväksi, kuinka paikkaperustaista politiikkaa ja kehittämistä tulisi käytännössä toteuttaa eri hallinto- ja toimintakulttuureissa.

Pohdiskelen esityksessäni paikkaperustaisen ajattelun lähtökohtia muun muassa kulttuurin, hallinnan ja teknologian näkökulmista. Yhteisöt toimivat paikkaperustaisesti, vaikka eivät säännöllisesti kokoonnu talkoisiin tai yhteisiin tapahtumiin. Verkostomaisessa yhteiskunnassa ne muodostuvat itsensä hyvin tiedostavista ryhmittymistä, jotka omaavat tiedollisia, sosiaalisia ja teknisiä valmiuksia toimia paikallisen hyvinvoinnin edistämiseksi. Parhaimmillaan sektorirajat ylittävä paikkaperustainen politiikka on mahdollistavaa, jolloin se luo toimintaedellytyksiä kansalaisille omassa lähiympäristössään. Se tunnistaa paikallisia ongelmia, mahdollisuuksia ja haasteita sekä pyrkii vastaamaan niihin tilannekohtaisesti.

Annikka Mäkinen, Kuntaliitto

Paikkaperustaisuus ja alueellinen kehittäminen

Paikkaperustaisuuden käsite on noussut vahvasti esille maaseutupoliittisen kokonaisohjelman tiimoilta. Mitä paikkaperustaisuudella tarkoitetaan? Mitkä ovat paikkaperustaisuuden keskeiset elementit? Miten paikkaperustaisuus näyttäytyy käytännön kehittämistyössä?

Paikkaperustaisuus ei ole uusi asia aluekehittämisen metodologiassa. Ryhmä aluekehittäjiä hallinnon eri tasoilta kokoontui vuosi sitten yhteen pohtimaan, mitkä ovat keskeisiä asioita paikkaperustaisuuden päivittämisessä osaksi nykyistä käytännön kehittämis- ja suunnittelutyötä. Esityksessä nostetaan esille lyhyessä tapaamisessa tärkeinä pidettyjä näkökulmia paikkaperustaisessa kehittämistyössä.

Paikkaperustaisuus osana maaseudun kehittämistä koskevaa keskustelua identifioiduun helposti kylätasolle, mikä ei ole koko totuus. Keskustelussa todettiin myös, että paikkaperustaisuuteen perustuva kehittämispolitiikka ja paikallinen kehittäminen ovat eri asioita. Paikkaperustainen kehittäminen perustuu ajatukseen, että tunnistetaan tietyn hallin-

nollisten rajojen, sosiaalisen toiminnan ja luonnon määrittelemän paikan erilaiset tarpeet ja mahdollisuudet. Paikkaperustaisuuden vahvempi huomioiminen edellyttää aluekehittämisen työtapojen tarkastamista kaikilla hallinnon tasoilla.

Paikkatietoaineistojen uudet soveltamismahdollisuudet tukevat paikkaperustaisuuteen pohjautuvaa kehittämistoimintaa. Erilaisten muuttujien sijaintitietojen tarkastelun avulla saadaan nostettua entistä paremmin paikkojen erilaisuus esiin.

Sosiaalinen pääoma on keskeinen perusta paikkaperustaisen kehittämistyön edistämiseksi. Tällöin resurssit saadaan paremmin käyttöön sosiaalista pääomaa hyödyntämällä. Lähempää tarkastelua kaipaa myös se, miten erilaisia verkostoja voidaan hyödyntää tietyn paikan sosiaalisen pääoman vahvistamiseen. Aluekehittämisen näkökulmasta tärkeää on myös tarkastella sitä, avaako paikkaperustainen strategiatyö alueille paremmat mahdollisuudet rakentaa vahvaa identiteettiä.

Pekka Kettunen, VTT

Paikkaperustainen politiikka: kriittinen tarkastelu

Paikkaperustainen (place-based) lähestymistapa esiintyy yhä useammin keskusteluissa, niin EU-kontekstissa kuin maaseudun kehittämisstrategioisakin. Käsite ei aukea suoralta kädeltä, onhan julkisissa politiikkaohjelmissa aina paikannus kohde-ryhmään tai alueeseen. Erään määritelmän mukaan paikkaperustaiset ohjelmat on suunniteltu paikallisiin, ainutlaatuisiin olosuhteisiin. Ne kokoavat toimijoita eri sektoreilta yhteiseen toimintaan, ovat riippuvaisia paikallisista voimavaroista ja rajoitteista, ja omaavat kehittyvän prosessin luonteen, johon vaikuttavat oppiminen ja sidosryhmien intressit. Yleensä mainitaan myös eri hallinnontasojen vuorovaikutus erotukseksi puhtaasti paikallisista toimintoista. Käsitteellä on yhteyksiä niin hallinnon muutokseen (governance), bottom-up toimeenpanon näkökulmaan kuin myös verkostomaiseen lähestymistapaan. Viime vuosina on myös eri yh-

teyksissä korostettu palvelujen käyttäjien kuulemistä, innovatiivisuutta ja horisontaalista yhteistyötä (ilkeät ongelmat).

Esityksessä tarkastellaan maaseudun kehittämisenpolitiikkaa esimerkkinä paikkaperustaisesta politiikkaohjelmasta ja kysytään, missä määrin se vastaa paikkaperustaista kehittämistä ja missä määrin ei. Paikkaperustaisuus voi merkitä aitoa vuoropuhelua ja paikallisuuden huomioonottamista, mutta se voi myös olla tapa antaa tietynlaista kuvaa, joka ei kuitenkaan vastaa käytäntöä. Kriittisiä kohtia ovat autonomisuus, demokraattisuus ja vallan käytön mallit. Esityksessä tarkastellaan käsitettä myös kansainvälisen keskustelun kautta ja rakennetaan tällä tavoin laajempaa viitekehystä, jonka avulla voidaan paremmin ymmärtää tarkasteltavan politiikkaohjelman luonnetta.

Martta Yllauri, Vaasan yliopisto, Aluetiede

Green Care -toiminta maaseutualueiden paikkaperustaisessa kehittämisessä

Hyvinvointi- ja terveyspalveluiden turvaaminen asuinpaikkakunnasta riippumatta on yksi suurimmista haasteista erityisesti maaseutualueilla. Lähi- ja palveluiden kehittämiseen kannustaa myös menettämisen oleva kuntakoon kasvamisen ja kuntakeskusten etäännyksen kehitys. Luontolähtöisten hyvinvointipalvelujen ja menetelmien kehittäminen sekä niiden vaikuttavuuden todentaminen luovat edellytyksiä uudelle paikallisiin resursseihin pohjautuvalle yritystoiminnalle.

Luonto-, eläin- ja maatala-avusteisia menetelmiä hyödyntävät Green Care -yritykset tuovat sote-kentälle uusia toimijoita ja resursseja. Luontolähtöisen hyvinvointialan tulevaisuuden näkymiä voidaan pitää lupaavina, mutta yritystoiminnan vakiinnuttaminen edellyttää toimivia markkinoita ja yhteistyösopimuksia sekä yritysten erikoistumista ja verkostoitumista. On tärkeää löytää luonto- ja maatala-avusteisuudesta eniten hyötyvät asiakasryhmät sekä

näiden tarpeisiin vastaavat palveluntuottajat. Uudenlainen yhteistyö yritysten, sote-viranomaisten ja järjestöjen välillä vaatii opettelua ja käyttökelpoisia toimintamalleja.

Tässä tutkimuksessa arvioidaan Green Care -toiminnan paikkaperustaisen kehittämisen edellytyksiä ja potentiaalia Vöyrin ja Mustasaaren kuntien alueilla. Lisäksi selvitetään mahdollisia esteitä ja ongelmakohtia Green Care -palveluiden käyttöönotossa ja toiminnan vakiinnuttamisessa. Tutkimuksen haastatteluaineiston avulla pyritään selvittämään, millä edellytyksillä tarkasteltavien alueiden sosiaalisen pääoman, luonnonolosuhteiden ja maaseutuympäristöjen sekä toimintakulttuurin vahvuudet voitaisiin parhaiten saada hyödynnettyä alueiden terveys- ja hyvinvointipalveluiden täydentämisessä ja Green Care -yrittäjyyden kehittämisessä. Tutkimuksessa saatavan tiedon perusteella pyritään löytämään maaseutualueiden tarpeisiin vastaavia ja

paikallisen yrittäjyyden vahvuuksiin perustuvia Green Care -toimintamalleja. Toimintamallien tarkastelussa huomioidaan nykyisten hallinto- ja palvelualueiden erityispiirteet ja sisäinen monimuo-

toisuus sekä arvioidaan meneillään olevan sote-uudistuksen mahdollisia vaikutuksia Green Care -toiminnan paikkaperustaiseen kehittämiseen.

Päivi Pylkkänen, Helsingin yliopisto, Ruralia-instituutti

Leader-strategialuonnoksista paikkaperusteiseen oppimiseen

Tarkastelun lähtöpisteenä on paikallisten toimintaryhmien kehittämisstrategialuonnosten 2014–2020 ulkoinen ennakoarviointi syksyllä 2013. Kaksi keskeistä havaintoa kehittämisstrategioiden ennakoarvioinnissa oli: 1) Toimintaryhmien oppimisen ja osaamisen kehittäminen (ns. oppimissuunnitelmat) oli usein vaatimatonta eikä pääosin jäsentynyt luontevasti suhteessa paikalliseen kehittämisstrategiaan; 2) Toimintaryhmien sidokset paikallisiin ja ylipaikallisiin oppimisen ja tiedontuotannon rakenteisiin (koulut, oppilaitokset, T&K-organisaatiot) näyttäytyivät odotettua heikompina. Kumpikin havainto vaikuttaa lähtökohtaisesti kielteisesti toi-

mintaryhmätyön ja sitä kautta paikallisalueiden uudistumismahdollisuuksiin, vaikka juuri uudistuminen on linjattu maaseutupolitiikan uuden kauden keskeiseksi tavoitteeksi sekä kansallisella että EU:n tasolla. Havaintoja peilataan valittuihin (alueellista) oppimista ja innovaatioita koskeviin teoriakeskusteluihin, kuten Triple-, Quadruple- ja Quintuple Helix -malleihin ja maaseudun alueellista oppimista (regional learning) koskevaan ajatteluun. Lopuksi pohditaan, miten oppiminen ja innovointi sekä paikkaperusteisuus liittyvät toisiinsa hahmottelemalla paikkaperusteisen ja kontekstualisoidun oppimisen mallia.

TYÖRYHMÄ 6:

Paikkatieto ja maaseutu

Koordinaattori:

Olli Lehtonen, geoinformatiikan yliopisto-opettaja, FM,
Itä-Suomen yliopisto, Historia- ja maantieteiden laitos,
040 827 7574, olli.lehtonen(at)uef.fi

Paikkatiedon käyttö niin tutkimuksessa, suunnittelussa kuin aluekehittämisessäkin on viime vuosina lisääntynyt huomattavasti. Tausta liittyy paikkatietoaineistojen avautumiseen, paikkatietomenetelmien kehittymiseen ja yleistymiseen. Aineistojen avautumisen myötä maaseutua käsittelevistä teemoista on pystytty tuottamaan uutta tietoa mm. yhdistelmällä useita aineistoja toisiinsa. Menetelmien kehittyminen on puolestaan mahdollistanut maaseutututkijoille astumisen ”uuteen maailmaan”, jossa mm. spatiaalisiin relaatioihin ja epästationaarisuuteen liittyviä asioita voidaan hyödyntää tuottamaan uutta ymmärrystä tutkittavista ilmiöistä. Viimeaikainen kehitys

mahdollistaa myös maaseudun tutkimuksessa monia uusia näkökulmia ja avauksia.

Tässä työryhmässä luodaan katsaus siihen, miten paikkatietoa ja paikkatietomenetelmiä hyödynnetään maaseutuun liittyvissä teemoissa. Esityksissä voidaan tarkastella paikkatiedon avulla esimerkiksi maaseudun kehittämiseen, resursseihin tai muutokseen liittyviä kysymyksiä. Lisäksi työryhmässä toivotaan runsasta keskustelua paikkatiedon mahdollisuuksista erilaisissa maaseutututkimuksen teemoissa. Työryhmässä voidaan myös keskustella siitä, kuinka tunnettua paikkatieto nykyään on ja mitä riskejä siihen liittyy.

Työryhmän ohjelma:

Esitys 20 minuuttia, minkä jälkeen 10 minuuttia aikaa keskustelulle

Torstai 15.15–16.45	16.15	Czeslaw Adamiak, Kati Pitkänen & Olli Lehtonen: GIS possibilities for new population statistics: seasonal variations of population concentration/ deconcentration in Finland
15.15	Toni Sankari: Paikkatietoa Oulun ammatti- korkeakoulussa: Bioenergiapotentialien laskentaa, kuormitusriskien arviointia ja osallistavaa suunnittelua	
15.45	Olli Lehtonen: Paikkaperustaisen aluekehittämisen indeksi – paikkatiedolla uusia eväitä aluekehittämiseen?	

Toni Sankari, Oulun ammattikorkeakoulu, Luonnonvara-alan yksikkö

Paikkatietoa Oulun ammattikorkeakoulussa: Bioenergiapotentialien laskentaa, kuormitusriskien arviointia ja osallistavaa suunnittelua

Oulun ammattikorkeakoulu (Oamk) toteuttaa bioenergiaprojekteja, jotka suuntautuvat pelto- ja metsäbiomassojen, lietteiden, biokaasun ja puuperäisten poltto-aineiden hyödyntämiseen. Hankkeissa on hyödynnetty paikkatietoa bioenergiapotentialien arvioinnissa kohdealueena Pohjois-Pohjanmaan maakunta. Potentialitutkimuksissa on hyödynnetty Maaseutuviraston hallinnon alaisia tarkkoja paikkaan sidonnaisia aineistoja. Tutkimusten käytössä on ollut maatiloiden osoiterekisterit tilatunnuksilla varustettuna, maatilakohtaiset tuotantoeläinmäärät sekä tiedot peltojen peruslohkojen viljelykäytöstä. Metsäntutkimuslaitoksen avoimet MVMI-monilähdeinventointiaineistot ovat olleet tärkeässä osassa puuperäisten polttoaineiden energiapotentialitutkimuksissa. Edellä mainittujen aineistojen lisäksi energiapotentialitutkimuksissa on hyödynnetty mm. erilaisia tilastoaineistoja sekä Maanmittauslaitoksen avoimia aineistoja.

Paikkatietoaineistojen avautuminen edesauttaa suunnittelua ja päätöksentekoa edistävien tutkimusten ja selvitystöiden toteuttamista. Kaikki aineistot eivät kuitenkaan ole avoimia tietosuojasysteistä johtuen, vaikka Inspire-direktiivi asianomaisia viran-

omaisia velvoittaakin tietojen avaamiseen. Edellä mainittujen Maaseutuviraston aineistojen käyttöoikeus edellyttää tietojenluovutus päätöksen saamista viranomaiselta. Energiasuunnittelua koskevassa tutkimuksessa varten otettava aineisto olisi myös Tilastokeskuksen Ruututietokanta, jota ei ole ainaakaan vielä toistaiseksi avattu täysimääräisenä maksuttomasti hyödynnettäväksi.

Oulun ammattikorkeakoulu on hakemassa yhteistyökumppaneiden kanssa rahoitusta kansainväliselle hankkeelle, jonka tarkoituksena on kehittää paikkatietoon perustuva vuorovaikutteinen väline alueiden bioenergian tuotannon ja käytön sekä orgaanisten ravinteiden tuotannon ja käytön suunnitteluun. Mikäli hanke saa rahoituksen, on sen määrä käynnistyä keväällä 2015.

Bioenergia-aihepiiriin lisäksi Oulun ammattikorkeakoulussa tehdään myös muuta paikkatietoon ja maaseutuun kytkeytyvää tutkimus- ja kehitystyötä. Parhaillaan käynnissä olevassa Hydro-Pohjanmaa-hankkeessa mallinnetaan maataloilla syntyvän lannan ja sen sisältämien ravinteiden määriä alueellisesti, ja tarkastellaan tätä lannanlevityskelpoisen peltopinta-alan suhteen. Oamk on myös kehittänyt

yhteistyössä Oulun yliopiston kanssa avoimen lähdekoodin ns. SoftGIS-työkalun, jota voidaan hyödyntää osallistavassa suunnittelussa ja paikkatiedon keruussa myös maaseutualueilla. Kaiken kaikkiaan

paikkatieto nähdään tärkeänä apuvälineenä maaseutuelinkeinojen koulutusohjelmaa tukevassa tutkimus- ja kehitystyössä.

Olli Lehtonen, Itä-Suomen yliopisto, Historia- ja maantieteiden laitos

Paikkaperustaisen aluekehittämisen indeksi – paikkatiedolla uusia eväitä aluekehittämiseen?

Tässä tutkimuksessa tutkitaan alueiden mahdollisuuksia hyötyä kasvualueiden leviämisaikutuksista sekä analysoidaan työpaikkojen lukumäärän kasvuun yhteydessä olevien tekijöiden vaikuttavuutta. Tutkimuksen tavoitteena on luoda näistä tekijöistä paikkaperustaisen aluekehittämisen tarvetta kuvaava indeksi, joka yhdistää paikkatiedolla leviämisaikutuksien maantieteellisen laajuuden sekä työpaikkakehitykseen yhteydessä olevien tekijöiden kehityshaitan. Tutkimuksen tausta liittyy viime vuosien epätasaiseen aluekehitykseen, jossa parhaiten ovat menestyneet suurimmat yliopistokaupungit. Tämä on heijastunut myös aluepolitiikkaan, joka rakentuu osin kasvukeskusten vahvistamiseen ja niiden synnyttämiin myönteisiin leviämisaikutuksiin. Vahvojen keskusten menestyksen uskotaan välittävän keskuksia ympäröiviin alueisiin, sillä työssäkäyntialueiden sisällä sijaitsevilta alueilta voidaan käydä töissä kasvukeskuksessa, ja alueet voivat siten hyötyä läheisestä sijainnista suhteessa keskuksen.

Tutkimuksen tulosten mukaan leviämisaikutuksiin perustuva kehittäminen ei kuitenkaan ulotu kasvukeskusten työssäkäyntialueiden ulkopuolella sijaitseviin alueisiin. Siksi näillä alueilla tarvitaan paikkaperustaista aluekehittämistä, jossa tunnustetaan ja kehitetään alueiden erilaisia pääomia. Tätä tukee paikkaperustaisen aluekehittämisen indeksissä havaittu suuri vaihtelu, joka tarkoittaa, että alueet tarvitsevat erilaisilla tuella paikallisen kehityksen edistämiseksi. Sijaintihaitan ja heikon tietoyhteiskunnan kilpailukykyyn vuoksi kasvu pitäisi rakentua esimerkiksi ulkopuolisten investointien varaan, jotka monipuolistaisivat elinkeinorakennetta ja hyödyntäisivät paikallisia kilpailukykyisiä ominaisuuksia. Maaseutualueilla tämä viittaa vahvasti yrittäjyyden tukemiseen luonnonresurssien jalostamisessa. Tämä edellyttää kuitenkin aluekehittämisessä ajattelutavan muutosta ja vaihtoehtojen rakentamisesta leviämisaikutuksiin pohjautuvan aluepolitiikan rinnalle. Tässä tehtävässä paikkatiedolla voisi olla keskeinen merkitys.

Czesław Adamiak, Itä-Suomen yliopisto, Historia- ja maantieteiden laitos

Kati Pitkänen, Suomen ympäristökeskus

Olli Lehtonen, Itä-Suomen yliopisto, Historia- ja maantieteiden laitos

GIS possibilities for new population statistics: seasonal variations of population concentration/deconcentration in Finland

This paper explores the population developments in Finland during past decades. The aim is to reveal the spatial patterns of population deconcentration hidden under the phenomenon of second homes

and their use, and to show how urbanization and counterurbanization processes are happening simultaneously, though not recorded by conventional population statistics. To achieve this

goal, we introduce two alternative measures of population apart from the registered population: seasonal and average population, and analyze with GIS their dynamics between 1990 and 2010 using grid statistical database, complemented with more in-depth data on the access and use of second homes in Finland

As illustrated by our study, population numbers registered by statistical institutions are not always the best instruments for planning and local policies. In countries such as Finland or other Nordic countries, second homes have significant influence on local development and alternative

tools are needed to better take seasonal population into account in local planning and local policy practices. For example, in the planning and scaling of infrastructure the maximal seasonal population may be more important than registered population, which makes big difference in the case of Lakeland and coastal areas of Finland. In case of services, the figures for the average population may be more important than the registered population to estimate annual demand for the public and private services. In this, GIS has much unused potential for regional planners and politicians.

ROUND TABLE -keskustelu: Maaseutualan yliopisto-opetuksen uudet toimintamallit

Koordinaattorit:

Vesa Rouhiainen, opintosuunnittelija, FM,
Helsingin yliopisto, Ruralia-instituutti,
044 555 6774, vesa.rouhiainen(at)helsinki.fi

Eeva Uusitalo, ohjelmakoordinaattori, FM,
Helsingin yliopisto, Ruralia-instituutti

Vuodesta 2002 toiminut RuralStudies -yliopistoverkosto kehittää, koordinoi ja toteuttaa maaseutuun liittyvää monitieteistä opetusta, edistää maaseutua koskevaa tutkijakoulutusta ja rakentaa alan kotimaisia ja kansainvälisiä kumppanuuksia. Verkoston toiminta perustuu tasavertaiseen kumppanuuteen, jossa jokainen yliopisto saa tarjontaansa yhdessä tuotetun maaseutualan opintokokonaisuuden.

Yliopistojen rahoitusmallin muutos vuonna 2010 aloitti kehityksen, jonka myötä yliopistoverkostojen taloudelliset resurssit ovat pienentyneethuomattavasti. RuralStudies -verkoston keskitetty toimintamalli ei ole nykyisten niukkojen resurssien aikana mahdollinen, vaan toiminta on ajateltava uudelleen. Vuoden 2015 alusta verkoston opetus kootaan jäsenyliopistojen omasta tarjonnasta, ja opetuk-

sen hallinnointi palautuu yliopistoihin.

Rural Studies -verkosto kutsuu maaseutualan toimijoita pyöreän pöydän ympärille ideoimaan ja keskustelemaan, minkälaisilla mahdollisilla toimintakonsepteilla maaseutualan opetusta tulevaisuudessa tarjotaan. Keskustelua on syytä käydä myös verkoston laajemmista merkityksistä. Se kytkeytyy opetuksen kautta maaseutualan näkyvyyteen yliopistoissa ja yliopistollisena tiedonalana. Lisäksi verkostossa on kehitetty alan verkko-opetusta tuottamalla laadukkaita verkkokursseja, joiden jatkuvuus olisi tulevaisuudessakin varmistettava. Verkoston vahvuuksiin kuuluu myös sen monitieteisyys ja läheinen yhteys maaseudun kehittämisen käytäntöihin eli opiskelijanäkökulmasta työelämään.

Round Table -keskustelun ajankohta:

Perjantai 8.30–9.30